

RĂSUNETUL CULTURAL

An. XIII; Nr. 8 (148)

August 2025

REALIZAT DE SOCIETATEA SCRITORILOR DIN BISTRIȚA-NĂSĂUD
APARE LUNAR SUB EGIDA UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA - FILIALA CLUJ

Vacanță la munte sau la mare?

Serile de la Casa Colecțiilor

Poezia e la Bistrița

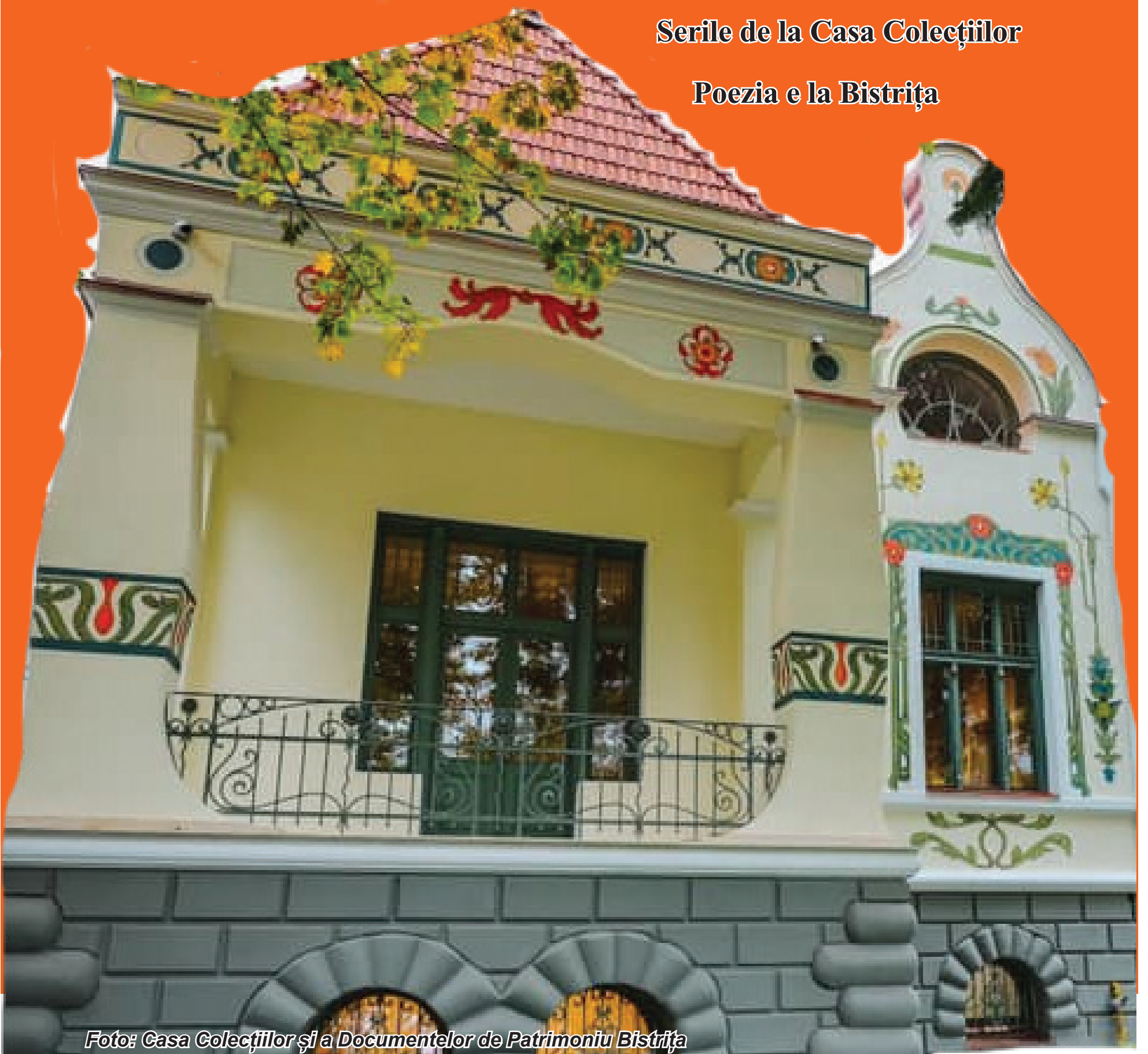

Foto: Casa Colecțiilor și a Documentelor de Patrimoniu Bistrița

Olimpiu Nușfelean

Conștiința de breaslă

Dintre membrii unei societăți, scriitorii au una dintre cele mai puternice conștiințe de sine. Nu neglijăm orientarea „allopsihică” din alte domenii, dar scriitorul, confruntat mereu cu cuvîntul, cuvîntul creator de lume – ca aspirație supremă – e „angajat” la modul absolut – dacă se respectă – în a realiza, la modul reflexiv, după cum spune Wikipedia (încerc să simplific referințele), cine este, cu cine este, unde se află și în ce moment din timp se află. Scriitorul se va întreba, fie și în forul interior, cine este, de ce este și, eventual, pentru ce este! Aceste întrebări se extind și în situația în care scriitorul este „integrat” (declarat sau nu) unei bresle, fiind îndemnat de... realitatea condiției, să conștientizeze ce este această breaslă, unde se situează ea în devenirea societății, în ce timp își duce existența, cu ce implicații sau consecințe. Comportamentele scriitorilor sînt dintre cele mai diverse, cu atitudini pasive față de ceea ce se întîmplă în jur, sau cu implicare puternică, în deplină libertate de mișcare (ambasadori ai libertății fiind), nimeni nu-i obligă să se supună unor etichete, dar nu-i foarte fericită nici situația în care scriitorii aderă la o breaslă doar de dragul unor mărunte onoruri sau privilegii pecuniare.

Lăsată mai mult în voia sorții, conștiința de breaslă a scriitorilor s-a cam diminuat. Să fie din cauza diminuării – la sînge – a unor beneficii, cîndva mai generoase, dar și motivate ideologic? Întrebarea e retorică și o lăsăm în suspensie. Deși breasla este organizată într-o Uniune, a Scriitorilor, poate unii scriitori (sau mulți?) nu știu sau nu înțeleg cu ce se ocupă aceasta, sau care i-ar fi rostul. Da, desigur, în diferite ocazii – lansări de carte, colocvii etc. – își declară apartenența la breaslă în sprijinul confirmării sau întăririi autorității literare, dar nu puțini sunt... mai puțin interesați de bunul mers al acesteia, de aducerea ei în actualitate, de integrarea în rezolvarea unor probleme ale actualității. Față de o asemenea situație, președintele breslei, Dl. Varujan Vosganian, se arată sensibilizat și decis să o amelioreze, prin inițierea unor demersuri care să o înscrie în agenda zilei. Obișnuit cu prestația politică, cum ambianța înconjurătoare în care se mișcă scriitorul nu este prea încurajatoare, președintele Uniunii se arată interesat să dezvolte atitudini publicistice care să inițieze sau să întremeze prezența scriitorilor în cetate, să le stimuleze acestora comportamentul confratern, grija pentru bunul mers al organizației din care fac parte, să ghideze mersul acesteia prin, am putea zice, haosul vieții social-politice actuale. În acest sens sînt de menționat și inițiativele privind încercarea de a corecta comportamentul guvernamental față de Uniunea Scriitorilor.

În mod concret, potrivit comunicatelor USR, „Uniunea Scriitorilor din România și-a continuat demersurile privind aplicarea corectă a Legii 8/2006 privind instituirea indemnizației pentru pensionari, membri ai uniunilor de creatori legal constituite și recunoscute ca persoane juridice de utilitate publică, în sensul majorării cuantumului de 50% odată cu majorarea pensiei în plată. În urma unei corespondențe nesatisfăcătoare cu Casa Națională de Pensii Publice, în sensul că noi una întrebam și CNPP alta ne răspundea, Varujan Vosganian, președintele Uniunii Scriitorilor din România a fost primit în audiență de actualul ministru al muncii, Florin Manole, căruia i-a transmis un memoriu” în care se arăta clar cum, prin recalcularea/actualizării pensiei, cuantumul indemnizației trebuie și acesta modificat, inconvenientele fiind generate de o „omisiune premeditată”. Mai mult decît altfel, la sediul Ministerului Culturii a avut loc, în 10 iulie a. c., o întîlnire între Demeter Andras, ministrul culturii, și conducerea Uniunilor de creatori, membre ale Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori (ANUC), unde Uniunea Scriitorilor a fost reprezentată de Varujan Vosganian, președinte, și Angelo Mitchievici, vicepreședinte, discuțiile vizînd anunțul ministrului culturii de a abroga Legea 35/94 privind timbrul literar, cinematografic, teatral, muzical, folcloric și al artelor plastice, ceea ce breslele de creatori nu ar putea accepta. Întrucît la nivelul ministerului nu a putut fi luată o decizie, reprezentanții ANUC au transmis domnului Ilie Bolojan, prim-ministru, o solicitare pentru o audiență în care să poată fi argumentată necesitatea stopării inițiativei de abrogare a Timbrului cultural. De altfel, potrivit solicitării, ANUC (în care intră UAR, UAP, UCIN, UCMR, USR, UNITER) „constituie cea mai cuprinzătoare asocieri a uniunilor creatorilor de artă și artiștilor interpreți profesioniști, reprezentînd aproape 15.000 de membri. Organizație neguvernamentală cu activitate non-profit și apolitică, Alianța funcționează ca mijloc/cadru pentru dialog, informare reciprocă și acțiune a uniunilor membre în vederea realizării unor obiective de interes comun”, menționîndu-se că „În cei 30 de ani de existență, ANUC s-a implicat activ sau cu rol consultativ în îmbunătățirea cadrului legal corespunzător artelor și artiștilor și a contribuit la aplicarea politicilor pentru sectorul artistic și cultural”, beneficiînd în toți acești ani „de încrederea și atenția unora dintre președinții și prim-miniștrii României, președinții camerelor parlamentare și ai comisiilor de cultură ale Parlamentului, miniștrii Culturii, ai Muncii, ai Finanțelor Publice în fața cărora am pledat nu numai pentru a reprezenta interesele membrilor uniunilor noastre, ci și ca statul român și autoritățile administrației publice centrale și locale să investească mai serios și sistematic în arte și cultură, să așeze un cadru normativ și fiscal corect, predictibil și protectiv, astfel încît să fie pe deplin îndreptățit să aspire la mai multă democrație liberală, educație și spirit civic în societate, la mai multă încredere și imagine prestigioasă în UE și la nivel internațional clădite și prin intermediul artelor și culturii românești.”

Scrișul, ca și orice act artistic, este în cele din urmă o aventură pe cont propriu. Dar „produsul” activității de creație, după cum se demonstrează și mai sus, are un impact major asupra mersului societății, fie că se recunoaște pregnant acest lucru, fie că nu... Actul cultural este prezent constant în viața societății, scriitorii nu trebuie să dezarmeze în fața unor constatări mai puțin optimiste iar guvernanții (cu toate structurile administrative) nu trebuie să abandoneze de pe agenda lor atenția maximă acordată sprijinirii și dezvoltării faptelor/înfăptuirilor culturale. Disoluția culturală antrenează, în mod periculos, disoluția societății, a națiunii.

Elena M. Cîmpan

Trăind artizanal

Multe ne trec pe la urechi. La unele reacționăm, dăm atenție, suntem surprinși, la altele nici nu clipim, mergem mai departe, ca și cum nimic nu am fi auzit, nimic nu ne-ar fi atras atenția, nu ne-ar fi oprit din mers, ca și cum... În lumea lui „ca și cum”. Am tresărit cînd am auzit de „bere artizanală”, de „înghețată artizanală” și de „pâine artizanală”. Și, poate, că vor mai fi și altele. Nu știam ce să înțeleg. E vorba despre ceva mai bun sau de ceva mai rău. Ducîndu-mă, ca tot omul preocupat de cuvinte, la dicționar mai întîi, am găsit „artizanal, care aparține artizanilor sau artizanatului”. Un produs artizanal, conform DEX, este „un obiect lucrat manual sau cu ajutorul unor unelte simple, de cîte un meșter, cu artă și pricepere. Acesta se deosebește de produsele industriale prin faptul că implică intervenția directă a meșterului în procesul de fabricație, adesea cu elemente de unicitate și personalizare.” În mintea mea, apăreau vechile magazine de artizanat, cu lucruri făcute de mîna omului, cămăși populare, căni, covoare, prosoape, ceea ce astăzi întîlnim pe la târguri, unde se vînd și se pot cumpăra amintiri, „souvenir”-uri, ca să fim în ton și de bon ton cu folosirea limbii franceze. Cred că de la artizanatul de altădată la obiectele artizanale de acum a intervenit o distanță, de sens, de acceptare. Și cum „trăind (artizanal, deja) în cercul... nostru strîmt”, mă întreb ce noroc să ne surdă, pentru a găsi/ a înțelege calea de acces în și spre viitor.

Artizanalul, altădată rural, cu lucruri din gospodărie, a devenit urban și a ajuns la mare căutare, chiar și din perspectiva prețului. O înghețată, doar pentru că are specificația de artizanal, e de la sine înțeles mai scumpă. Berea se presupune a fi mai bună și de calitate, dacă e artizanală. Pâinea nu mai produce reacții nedorite în organism dacă e frămîntată numai cu ingrediente naturale. Dar nu așa ar trebui să fie toate? De ce să existe două căi, una de serie, industrială, cu conținut ce ne periclitează existența, sănătatea, și alta așa-zis de ediție limitată, diferită, de colecție, care, spun cei avizați, ar fi mai benefică. Și, desigur, mai scumpă.

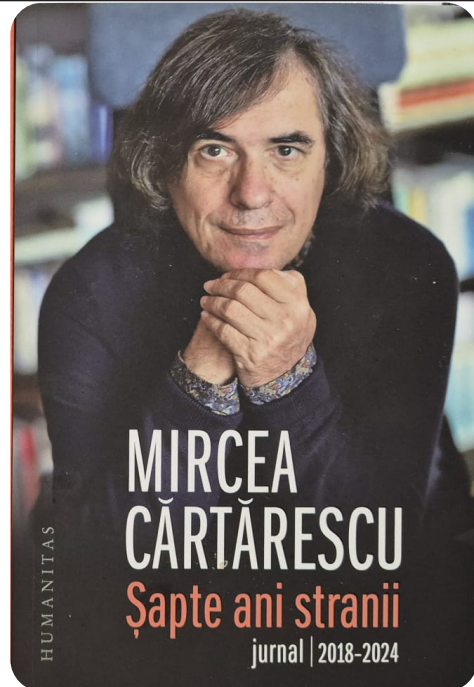
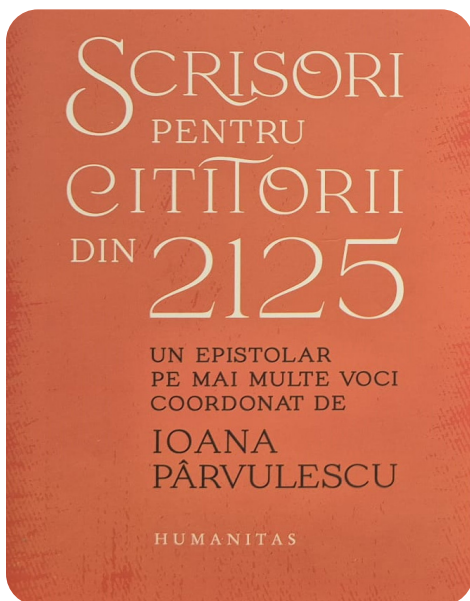
Dacă ne referim la artă, la arte, la toate cele șapte arte, create de către artiști, presupunînd intervenția originală, creația, mijloacele proprii, atunci ele nu sunt decît artizanale, în sensul dat astăzi produselor. Dacă ne referim la viața, atît de diferită și cu trăsături originale, și ea însăși este tot artizanală, pentru că fiecare și-o face după puteri și posibilități. Unde a stat ascuns pînă acum termenul de „artizanal” și de ce nu l-am folosit frecvent, dacă toate din jurul nostru au caracter artizanal?... Și artizanalul ia teren în defavoarea masei, a producției de serie. Omul e artizan și artizanal, creator și creat la rîndul lui.

Am asemuit un timp termenul de „artizanal” cu ceva fals, răstălmăcit, derivat. Dar, mi-am dat seama că, de fapt, obiectul artizanal e mai veritabil decît perechea lui, pînă acum nenumită. Dacă este și mai agreat, lucrul acesta rămîne la alegerea fiecăruia dintre noi. „De gustibus non disputandum!”

Îndreptîndu-ne spre sectorul umanist al vieții, cu presupusele manifestări culturale, spirituale, artistice, atîta timp cît ele nu se realizează după un tipar arhicunoscut și beneficiază de contribuții originale, de succes, acestea pot avea liniștit caracter artizanal, bucurîndu-se de ediții limitate, de sezon. La polul opus, domeniul științific este și el un loc prielnic adjectivului „artizanal”, deoarece un studiu trebuie să fie inedit și să folosească exclusiv capacitatea de analiză și modul de interpretare ale specialistului. Tehnologia se supune și ea trăsăturii artizanale, cu caracterul ei exclusivist, cu doza de actualitate și modernitate.

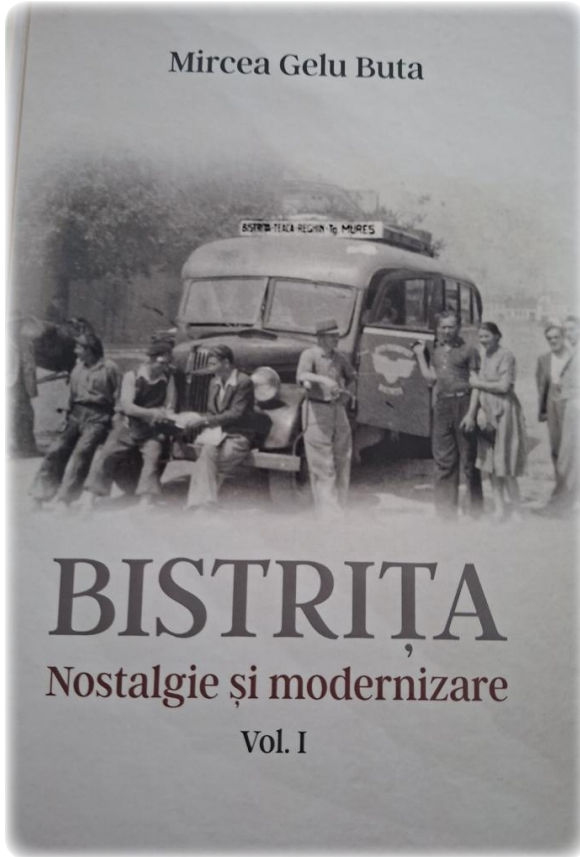
Dar despre cărțile noastre, tipărite în regie proprie, de cîte o sută, două sute de exemplare, pe care le plătim să apară (vorba unui prieten, „toți plătim pentru ele”, din spirit de colegialitate), este nimerit să vorbim și despre ele ca despre niște obiecte artizanale, din acelea care, la raft, ar trebui să aibă statut privilegiat, atîta timp cît artizanalul e ceva special, deosebit, obținut prin metode originale, din produse tradiționale și de calitate. Pînă nu demult, confundam artizanalul cu artificialul (de parcă, în rest, toate celelalte ar fi naturale, pe cît posibil), dar acum mi-am dat seama că acolo unde unii văd un defect, alții consideră a fi o calitate. Cît de plictisitor ar fi ca lucrurile să fie la fel, din punct de vedere calitativ, nimeni nu ne poate spune. Trăim artizanal, într-o lume artizanală, uneori ca adevărați artizani. Ultimul termen fiind aproape, din aceeași familie de cuvinte...

Cărți primite la redacție

Tudorel Urian

Amintirile unui oraș

Pe coperta celei mai recente cărți a medicului Mircea Gelu Buta se lăfăie o poză în sepia în care se văd șoferul și pasagerii unui autobuz ieșiți să ia o gură de aer în timpul unui popas, într-o zi fierbinte din anul 1951. Căldura din atmosferă poate fi dedusă din faptul că cei mai mulți dintre cei care apar în cadru poartă cămăși cu mânecă scurtă, atmosfera este destinsă, doi oameni așezați pe solida bară de protecție a vehiculului par să împartă bucatele aduse de unul dintre ei, doi tineri ținându-se de braț, se îndreaptă cu zâmbetul pe buze către grupul din față, unde unii se sprijină cât se poate de comod de solidul mijloc de transport. Deasupra autobuzului este plasat un fel de paralelipiped dreptunghic, pe ale cărui fețe laterale se poate citi clar, din orice direcție ai privi, traseul respectivei curse: Bistrița-Teaca-Reghin-Tg Mureș. Poza în sepia, aspectul vetust al autobuzului demult ieșit din circulație, aspectul îngrijit al călătorilor cu haine demodate, dar

curate, îl încarcă pe cititor, chiar înainte de a citi primele rânduri ale cărții cu atmosfera și așteptări profund umaniste, precum cele care însoțesc vizionarea filmelor aparținând neo-realismului italian din primii ani postbelici.

Bistrițean get-beget, cu un arbore genealogic ale cărui rădăcini străbat straturile de adâncime ale comunității burgului ardelean, Mircea Gelu Buta s-a specializat în ultimii ani pe revelarea unor întâmplări mai puțin știute și destine de oameni care au marcat istoria locului. Prin revista „Arhivele Bistriței”, pe care o îngrijește și prin cărțile de istorie pe care le scoate cu regularitate, doctorul Buta aș zice că aproape a devenit la fel de cunoscut în branșa istoricilor ca și în cea a medicilor. Experiența de medic pediatru se simțea însă și în abordarea marilor texte de istorie. Istoricul Mircea Gelu Buta este mereu tentat să descopere viața omului simplu, terestru, măcinat de grijile zilnice și însuflețit de speranțe în marile teme ale istoriei. Este o viziune apăsător umanistă, care favorizează contextul, nuanța, obișnuitul, fondul pe care se petrec marile evenimente. Istoria este văzută la firul ierbii, la nivelul conștiinței cetățeanului, al trăirilor sale obișnuite, nu neapărat de la înălțimea marilor fapte care preocupă îndeobște marea istorie. Mircea Gelu Buta încearcă, în primul rând, să înțeleagă pentru el faptele despre care scrie. Pentru aceasta se transpune în epoca respectivă, încearcă să intre în pielea oamenilor care au fost martorii momentului respectiv, să le ghicească întrebările, nedumeririle și speranțele. Exercițiul de identificare este facilitat de cunoașterea foarte precisă a arealului respectiv. Știe arhitectura și vegetația fiecărei străzi, ba chiar, în multe cazuri, chiar persoane concrete care au locuit în casele de pe fiecare stradă. De aceea, cărțile sale sunt o originală mixtură de istorie, antropologie memorialistică și chiar jurnalism, menit să-l facă pe cititor să simtă fiorul vieții unor epoci trecute. Autorul are harul destul de rar de a trece trecutul prin filtrul propriei sensibilități artistice. Inevitabil o astfel de abordare în condițiile unui areal care îi este foarte familiar implică pentru el o mare încărcătură afectivă și o firească nostalgie. Iar Mircea Gelu Buta nu face niciun efort să-și ascundă aceste slăbiciuni umane, care, departe de a constitui un handicap pentru scrisul său, îi conferă o mare credibilitate.

Dovada o reprezintă chiar cartea în discuție, Bistrița. Nostalgie și modernizare, iar impresia este augmentată de fotografia în sepia, descrisă în primele rânduri ale acestui comentariu, dar și de ilustrația abundentă din interiorul volumului cu imagini semnificative pentru diversele vârste ale orașului. Cartea se deschide cu un capitol, Străzile Bistriței de altădată, în care, dincolo de trimiterea într-o zonă a nostalgiei, autorul trasează o foarte originală istorie a orașului din perspectiva schimbării denumirii principalelor artere ale orașului în funcție de particularitățile etnice și politice specifice unor perioade din istoria orașului. Astfel, scrie autorul volumului, „În jurul impozantei Biserici Evanghelice (marele edificiu identitar al orașului, echivalentul, să spunem, Bisericii Negre din Brașov sau al Ateneului Român din București – n.m), a fost amenajat Marktplatz, care a mai purtat denumirea de Horthy Miklos Tér, Piața I.V. Stalin, actuala Piața Centrală.” (p. 5) Clădirile sunt în mare parte aceleași, familiare tuturor generațiilor de bistrițeni, dar simpla trecere în revistă a denumirilor succesive reprezintă un remember istoric al populațiilor care dădeau tonul în administrarea orașului grăniceresc și al puterii politice în anumite vremuri. La fel tratează Mircea Gelu Buta principalele străzi ale orașului, subliniind etniile dominante, tipurile de activități care le ofereau celebritatea la nivelul comunității, eventual, personalități care au locuit acolo și au contribuit în felul acesta la dobândirea unei forme de notorietate în cadrul urbei. O astfel de stradă cu profil de breaslă este cea numită, imediat după Marea Unire din 1918, „Barbu Lăutaru”, afla-

tă pe malul stâng al Canalului Morii, pe care, încă din secolul al XIX-lea muzicanții orașului începuseră să-și construiască imobile din chirpici, uneori strâmbe, dar intens colorate. În contrast cu aspectul boem al caselor, locatarii lor străluceau prin ținuta îngrijită și „jovialitatea cultivată”. Ei aveau certă prestanță și erau cunoscuți și respectați în tot orașul.

Foarte interesant este următorul capitol, Apariția și evoluția mijloacelor de transport, care debutează cu mărturiile unor călători care au trecut prin Bistrița înainte de Marea Unire din 1918. Printre ei academicienii Alexandru Odobescu și Nicolae Iorga, dar și tânărul ministru de interne Ionel Brătianu, care a vizitat zona, însoțit de soția sa Elisa, în automobil, în anul 1907. Dar chiar mai interesantă pentru noi este astăzi mărturia faimosului Bram Stoker, autorul romanului Dracula, publicat în anul 1897, care a schimbat pentru totdeauna chipul Transilvaniei în imaginarul pământenilor. Textul său are autenticitatea unui ochi străin, care descrie ceea ce vede, fără un partizanat motivat de criterii conjuncturale, etnice, politice sau publicitare. După ce a înnoptat la Hotel König von Hungary (actualul hotel „Coroana de aur”, prozatorul a plecat prin Valea Bârgăului spre „castelul din inima Carpaților”. Scrie Bram Stoker, citat de Mircea Gelu Buta: „Vizitiul ținea să ajungem la Prundul Bârgăului fără să pierdem o clipă. Mi s-a spus că pe timp de vară drumul este excelent, dar nu fusese încă reparat după căderile de zăpadă din iarnă... Pe marginea drumului erau multe troițe și când treceam pe lângă ele tovarășii mei de drum se închinau. Din loc în loc întâlneam țărânci și țărani îngenunchiați în fața vreunui altar; nici nu întorceau capul spre noi, atât de adânciți erau în ruga lor, încât ai fi zis că nu au nici ochi, nici urechi pentru lumea din jur.. În fine, Pasul Bârgăului ne apără în fața ochilor, deschizându-se spre răsărit. În beznă, nori negri se rostogoleau deasupra noastră, apăsător, copleșitor, văzduhul vestea furtună”. (p. 60).

Ultimul capitol al cărții se intitulează Tarafuri și muzicanți în Transilvania sec. XX și trece în revistă figurile de muzicieni locali, intrate în memoria colectivă în secolul trecut. Sunt prezenți lăutari de legendă, instrumentiști care au scris istorie, interpreți de muzică populară (Valeria Peter Predescu, Matilda Pascal Cojocărița și muzică ușoară (Alexandru Jula și-a început cariera muzicală la Bistrița) deveniți celebri la nivel național și chiar o formație de muzică rock (Prefix 990). Toți au intrat în memoria bistrițenilor și în pozele care fac încă mândria multor familii.

Sub forma unei proze umoristice de cea mai bună calitate, care dovedește nebănuitele calități narative ale monografului Bistriței este relatată plimbarea prin Paris a tarafului maestrului Sabadiș. Înainte de marele concert, cei 15 membri ai tarafului participă la o ședință de shopping să își completeze garderoba. Pleacă dezamăgiți de prețurile care depășeau substanțial posibilitățile lor financiare. Când toți înjurau cu foc lumea capitalistă, apare unul dintre ei îmbrăcat ca Frank Sinatra și spune că a descoperit un lor în care cu 20 de franci, toți se pot îmbrăca la fel. Cu el în frunte dau năvală toți, în frunte cu maestrul Săbadiș în magazinul respectiv și ies de acolo înțoliți ca în revista Nekerman, foarte populare în anii '70-'80 ai secolului XX. Concertul de a doua zi este un triumf epocal, prelungit până târziu în noapte. Când au plecat, amețiți de succes, afară începuse să plouă. De aici, vorba reporterilor tv, îi dau legătura lui Mircea Gelu Buta: „Primul care se alarmă fu Robert țambalistul... / - Șeful!... Am rămas fără pantofi. / - Cum?... Mă, tâmpitul! I-ai pierdu? / - Nu, Șefu!... S-o topit! / - Măi țambalagiule, ai căpiat? – Șefu!... Am rămas fără pantaloni!... se auzi vocea speriată a lui Ciliță. În acel moment oamenii începuseră să se agite. Frumosele lor haine, cumpărate cu o seară înainte, începuseră să se topească. Era incredibil. Au ajuns la hotel în izmene.” (p. 135) Ce se întâmplase? Cu 20 de franci tot ansamblul își cumpărase haine biodegradabile utilizate pentru îmbrăcarea morților la ceremonia finală. Ritmul antrenant și hazul nebun al povestirii o fac memorabilă și dezvăluie surprinzătorul talent de prozator al lui Mircea Gelu Buta.

Bistrița. Nostalgie și modernizare de Mircea Gelu Buta este o carte dolidă de informații inedite, scrisă cu har și, cum s-a văzut, cu umor de un îndrăgostit de aceste plaiuri. Un autor de la care ai mereu câte ceva de învățat.

Mircea Gelu Buta, Bistrița. Nostalgie și modernizare, vol. I, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024.

Cărți primite la redacție

Vacanță la munte sau la mare?

Anchetă realizată de Menuț Maximilian

Olimpiu Nușfelean

Iubesc apa, înotul, neodihna și nemărginirea valurilor

Născut și trăitor mai mult în granițele satului natal, cu inerente și trecătoare evadări spre depărtări în care încercam să mă regăsesc mai mult decât să mă pierd, fascinat de această îngemănare dintre șes și deal oferită de Șieu-Sfintu, dintre pădure și rîu, era normal să încolțească în mine și dorul pentru spații vaste, cum este al mării, regășibile, la o adică, mai înții, în frecventarea marilor literaturi. Nu sînt un provincial în sensul drept al cuvîntului, dar satul îmi asigură „locația” perfectă, cu acces la tihna lecturii și scrisului și la rotirea anotimpurilor. Cînd stau mai mult la oraș, risc să nu observ deschiderea unui mugur primăvărat, deși Bistrița este un oraș destul de deschis, aproape de minunățiile naturii. Satul însă asigură deschiderea totală,

cu toată oferta spirituală sau materială, încă. Acestea fiind spuse, voi menționa că am elogiât și elogiez muntele, dar drumurile mele de vacanță aleargă spre mare. Poate că traseul e mai lung, mai ostil relaxării – aglomerație de mașini stresante, trasee (ultra)cunoscute de la o vreme, grija de a identifica echipaje rutiere –, dar satisfacția atingerii țintei, marea care-ți copleșește privirea, alungă repede oboseala drumului. Nici nu știu foarte tare de ce ador marea, dar sînt sigur că aceasta îmi oferă un spațiu de mișcare mai larg și mai lejer, legat mai mult de ancestral, grijile care agrează psihicul se răresc, desigur, ținuta cotidiană este restrînsă, nu mai îngreunează trupul, precum un palton al iernii, anotimp asociat mai mult cu muntele. Și apoi e nemărginirea, de care sufletul meu este dornic, precum al fiecărui om. Născut fiind în Zodia Racului, iubesc apa și, din această cauză, înotul, neodihna valurilor ce frămîntă mereu nisipurile plajelor, punîndu-i și mai mult în evidență farmecul. Am nostalgia unor momente frumoase trăite de-a lungul verilor – nu anilor!... – la malul mării. Am descoperit marea reală, nu cea visată, pe la sfîrșitul studenției, unde, cîndva, împrietenit cu un salvamar, elev de liceu (cred că am mai spus asta și cu altă ocazie), luam o barcă din aia mare, cu vîsle adevărate, și... mă plimbam pe valuri, uneori însoțit și de cîțiva studenți polonezi, indicați de salvamar. Așa aveam ocazia să înot la ceva distanță de mal, cu toate restricțiile (grănicerești) din epocă. Pe vremea cînd faleza, înaltă, de lîngă Mangalia nu era amenajată, am admirat în multe seri ridicarea lunii pe cer și cărarea de aur pe care o arunca peste ape. Mă delectam cu ieșirile cu vaporeșul în larg. Căutam locurile mai puțin disputate, mai sălbatice, pe care azi le găsești din ce în ce mai greu. Dar prefer, să zic, în ultima vreme, plaja de la Casa Scriitorilor din Neptun, unde accesul la nisip și valuri este foarte simplu, aproape de plaja prezidențială, mai tot timpul pustie, invadată de stoluri dezinvolve de pescăruși. Inițial am preferat stațiunile Saturn și Venus, pe cînd erau mai puțin aglomerate. Nu mă interesează absolut deloc „stațiunile” de fițe, cu pretenții, care te incomodează cu tot felul de etichete de comportament, inclusiv cu tentația anumitor localuri, pe care în tinerețe nu le-am ocolit, din curiozitate și pentru cultura personală. Lubeam – și mai iubesc – călătoriile lungi, pe jos, de-a lungul litoralului, pe falezele înalte sau pe lîngă apa în continuă neliniște... Marea, însă, nu e doar delectare. Aici am scris, mai mult decât la munte, poezii, proze, eseuri, chiar dizertații cu destinație didactică, regăsind ocazii de inspirație. Și am citit, la fiecare sejur, cel puțin o carte formidabilă. Cu o mare... lene (sau lentoare?) de lectură. Dar nu abandonată, lectura, niciodată.

Mariana Gorczyca

Dacă se va face o statistică, eu voi fi trecută în tabăra celor care preferă marea

După 1990, imediat cum am fost primită în Uniunea Scriitorilor, mi-a trecut prin cap să „aplic” pentru un loc la Vila Scriitorilor din Neptun, ceea ce am făcut doi ani la rând. N-au fost formalități dificile. M-am trezit într-o serie de 10 zile, în august, cu Ioan Groșan, cu Denisa Comănescu, cu Alex Ștefănescu, cu Doina și Marius Ghica, cu copii de scriitori ajunși actori, care știau locul din vacanțele alături de părinți. Înainte de 1989, era un loc exclusivist, la care mai tinerii răvneam. În timpul mandatului lui Traian Băsescu, pe vizavi fiind terasa de vară Cireșica,

loc preferat de cuplul prezidențial, Vila Scriitorilor era vizibil monitorizată de sepepiști, (niciunul însă la fel de chipeș ca Ionuț, cel din slujba actualului șef de stat). Pe atunci, locurile de parcare alocate Vilei erau suficinate fiindcă mulți scriitori veneau cu trenul.

Prin 2014, dacă bine mi-aduc aminte, am făcut și-o lansare de carte. După știința mea și a veteranilor, nu mai făcuse nimeni așa ceva la Vilă, dar mi-am zis că starea de vacanță n-ar fi împietată. Așa că am prins afișe cu clești de rufe pe crengile copacilor din grădină. Camera mi se învecina cu a lui Groșan, care se oferise să prezinte publicului câteva informații despre mine și despre carte. Fiecare de la balconul camerei sale și-a luat rolul în serios. Eu am citit (un fragment din romanul Parcurș, cu un text pe coperta a patra semnat de viitorul președinte al Uniunii Scriitorilor, Varujan Vosganian), iar Groșan m-a lădat cu asupra de măsură. Publicul s-a dovedit unul cu greutate. Punctual ca un rege, primul a venit la lansare Alex Ștefănescu. Să faci lansare cu confrăți, cititori avizați, critici experimentați necesită oarece curaj. Dar mi l-am asumat ca experiment de scriitor care nu-și ia niciodată vacanță propriu-zisă, adică zile la rând în care să nu scriu, să nu mă întîlnesc cu colegi, să nu mă documentez pentru o carte...

În cei câțiva ani în care am mers la Vila Scriitorilor din Neptun, am bifat hipestereli, o excursie la un teren de golf din Bulgaria, băi fără costume de baie în mare, la lumina lunii, dar insuficientă pentru a fi distinși în poze subversive sau denigratoare la adresa moralității scriitoricești :).

Tot la Vila Uniunii Scriitorilor, într-un an, împreună cu Nicolae Manolescu și Adrian Popescu, ne-am uitat la un meci internațional de fotbal, la televizorul scos pe terasă de domnul Vasile, administrator al vilei (dacă memoria numelor nu-mi joacă cumva feste). Adevărul e că președintele de atunci al Uniunii era doctor în fotbal. Cred însă că m-am ridicat cât de cât la nivelul conversației, având în vedere că nici eu nu mă uit la fotbal de azi de ieri.

Anul trecut am ajuns, în trecere, din nou la Vila Scriitorilor. Locul neschimbat. Din toate punctele de vedere.

O investiție de înnoire prin camere ar fi binevenită. Iar fiecare cameră să poarte pe o tăbliță numele unui scriitor din cei pentru care marea înseamnă Vila Scriitorilor din Neptun.

Ar merita cu vîrf și îndesat la cîtă istorie literară s-a perindat pe acolo.

Mihaela Aionesei

Vacanța – oriunde alegem să mergem, este o adevărată provocare. Nu e ca și cu te-ai duce în drumeție, arunci un rucsac în mașină și pleci pentru că așa îți vine. Trebuie pregătită din timp și minuțios dacă vrem să avem un timp câștigat pentru trup și suflet. Pentru mulți, vacanța ideală înseamnă liniștea muntelui, aerul proaspăt și răcoarea pădurilor. Locuind într-un oraș înconjurat de munți, unde la doar treizeci de minute distanță mă pot bucura de măreția lor, indiferent de anotimp, prefer vacanțele la mare. Nu neapărat în sezon, cînd plajele și stațiunile se transformă în furnicare, ci în extrasezon, septembrie, chiar octombrie, cînd plajele nu sunt aglomerate, marea este mai liniștită și mă pot bucura de adevărate momente de relaxare. Poate pentru că muntele îmi este un fel de acasă, marea a devenit dor pe care-l potolesc doar atunci cînd simt nisipul sub tălpi și briza rostogolindu-se pe piele. Acolo mă golesc de tot ce e apăsător și mă las umplută de imensitatea albastră care-mi dă un sentiment de libertate, de nemărginire, de eliberare, de bucurie, de bunătate. Ați observat? Pare că oamenii care ajung să se ia la întrecere cu valurile, se vindecă, se purifică, devin parcă mai răbdători, mai buni, mai neînfricați, sunt fericiți și lipsiți de griji, devin copii care-și permit bucurii, eliberați de responsabilitățile de acasă, de la serviciu. Nici eu nu-s departe de ei. Mă plimb de-a lungul țărmului, caut să-i aflu tainele în bucățele de scoici, în melcii care păstrează vuietul mării în carcasa calcaroasă, în țipătul pescărușilor care spun povești doar de ei știute. Iubesc marea pentru spectacolul ei oferit de la răsărit până la apus. Aș putea sta ore întregi pe nisip fără să am nevoie de nimic, doar să mă bucur de clipa aia, cînd liniștea este de aur, iar sufletul meu se adună în propria matcă. Pentru mulți vacanța poate însemna să mai cucerească un vîrf de munte, mie îmi este de ajuns să mă regăsesc la marginea acestui mister unde pare că cerul se întîlnește cu apa. Așa că, în fiecare an, cînd vara vine și las munții în urmă, știu că drumul spre mare nu e doar o călătorie, ci o reîntoarcere spre mine însămi. Mult timp după întoarcerea din vacanță, mă însoțește un sentiment de pace, împăcare și acceptare, dincolo de benefici-

ile ei terapeutice binecunoscute: expunerea la soare pentru aportul de vitamina D, atât de necesară pentru sănătatea oaselor, aerosolii naturali pentru combaterea alergiilor și eliberarea căilor respiratorii și nu în ultimul rând, apa sărată a mării, care conține diverse minerale și compuși naturali utili pentru întărirea sistemului imunitar și eliberarea toxinelor. Dacă mai adăugăm pe lîngă frumusețea peisajului și masajul terapeutic al nisipului, avem un tablou complet al unei stări generale de bine, un motiv în plus pentru a alege marea, pentru că îmbină tratamentul cu relaxarea. Deloc de neglijat este faptul că pentru un poet, marea este o sursă inepuizabilă de inspirație, așa cum mi-a fost și mie. Închei cu mulțumiri pentru invitația la acest frumos festin și cu un poem... Septembrie marți – căuș pentru ploii/ pescăruși pe nisip doi câte doi/ mirări de frunze/ șerpuiri pe alei/ zori ghemuiți în podul mic al palmei./ Septembrie marți cu lebede triste pe lac/ cu luna prefăcută-n miezul zilei colac/ pentru pescarii prinși în vârtejul inimii/ și nuferi stârniți de dorul luminii./ Septembrie tu, septembrie eu – /o ploaie fugară și un curcubeu./ Toamnă ne-a fost fără vreun rost,/ doi cerșetori lipsiți de-adăpost./ Poți să mai taci, poți să mai vii,/ departe de lume, vară să-mi fii.

Anca Sîrghie

Prima mea întâlnire cu marea

Anii adolescenței mele au coincis cu perioada stalinistă a anilor '50, când sărăcia alimentelor obținute pe cartelă nu dădea copiilor din România nicio șansă a călătoriilor dincolo de zona vecinătății. Eu mă născusem la Brașov, creșteam la Sibiu, un oraș binecuvântat ca așezare geografică, astfel că spre orizont aveam crestele Munților Făgărașului, prelungiți cu Munții Cîmbului. Zi de zi salutăm Făgărașii plecând la școală, iar când tata mă lua cu el să poposim în satul Sâmbăta de Jos la casa lui părintească, se întâmpla să facem o vizită și la Mănăstirea Sâmbăta, apropiindu-ne simbolic de Fereastră Mare din munte, mereu înzăpezită. Au trecut alți câțiva ani până când să urcăm în munte până la cabana turistică de sub Fereastră. Rudele din Rășinari ne făceau

dese invitații la ei, mai ales când era culesul cireșelor în Trainei sau erau sărbători tradiționale, așa că nici Munții Cîmbului nu-mi erau străini, iar stațiunea Păltiniș era o țintă frecventă a ieșirilor familiei mele în zile duminicale însoțite.

În schimb, despre Marea Neagră nu putea fi vorba, așa cum nici la București nu am ajuns în copilărie. Prin anii '55-'56 elevii din țara noastră nu ridicau asemenea pretenții în familie. Eu nici nu găseam rațiunea unei asemenea pretenții, din moment ce bunicii mei din Ocna Sibiului mă găzduiau vara întreagă, ca să mă scald în lacurile sărate, unde petreceam zile întregi fără vreo restricție. Îmi făcusem un grup de fete, printre care era și Felicia, fiica preotului Mihăilescu, așa că mă bucuram de o societate agreabilă, în care cântam la pianina vieneză din casa bunicilor, citeam cărți din bibliotecile vechi, altele decât "Tânăra gardă" de Fadeev, aflată pe lista obligatorie de la școală, astfel încât să înțelegem că modelul nostru de eroism juvenil îl puteam găsi numai la prietenii noștri din răsărit.

După intrarea în Liceul „Gh. Lazăr” din Sibiu, pe neașteptate, am aflat prin clasa a IX-a că sunt selectată, împreună cu Mioara Popescu din aceeași clasă, pentru o excursie de merit, așadar una gratuită, pe un traseu încântător. A sosit ziua plecării cu trenul. Eram vreo 30 de liceeni de la toate școlile sibieni, care atunci am văzut la Poiana Brașov Hotelul Sporturilor, cea mai curajoasă clădire care trona în stațiunea montană încă sălbatică. Mama mă înzestrăse cu un caiet de excursie, unde notam seara tot ce credeam că merită reținut. Apoi am urcat la cota 1400 la Sinaia și am văzut prima dată Castelul Peleş. Dumnezeu, ce minune arhitecturală! Am vizitat orașul Ploiești și am poposit în capitală. Tema principală era să admirăm realizările socialismului românesc și nu puține au fost momentele de încântare încercate în acea excursie. În plină vară, trebuie că ni s-au arătat marile edificii ale Bucureștiului, dar n-aș mai putea spune acum dacă am ascultat vreun concert sau dacă am intrat la teatru pentru vreun spectacol. Cred că am vizitat atunci Muzeul de Artă, pentru prima dată și mi-am fixat câteva lucrări, ca "Țiganca de la Ghergani" a lui Nicolae Grigorescu, deosebind-o de cea a lui Th. Aman, de o frumusețe fără pereche în mintea copilului de atunci.

Gândul nostru flutura spre următorul punct al programului, Delta Dunării, care îmi dădea șansa de a călători pentru prima dată cu vaporul. Când ne-am imbarcat la Galați, nu vă puteți închipui bucurie mai mare. Noi formam un grup restrâns, pe lângă care urmau să navigheze turiști adulți. Țin minte curiozitatea cu care îi întrebam la imbarcare cât a costat biletul, căci mândria noastră copilărească era să le mărturisim că noi călătoream gratuit, aleși pe baza notelor obținute la învățătură. Dezamăgirea noastră a fost să constatăm că pe brațul Sf. Gheorghe nava noastră înainte prea leneș, așa că la destinație am ajuns după vreo 7-8 ceasuri.

Am coborât cu bagajele de pe vapor, urmând să fim conduși la cazare. Ghidul ne-a spus că din punctul unde ne aflam la 2 km perpendicular pe plajă, puteam ajunge pe țărmul Mării Negre. Noi nu mai văzuserăm marea, iar surpriza ghidului ne-a mobilizat pe toți. Fără să cerem voie, fără să fim sfătuiți și fără să ne punem la adăpost lucrurile noastre, am lăsat bagajele din mâini și tulo pe plaja reavănă, fugeam de mâncam pământul. Parcă nici nu simțeam oboseala, căci ardeam de nerăbdare să vedem Marea Neagră, pe care nu o știam decât pe hartă. Soarele aluneca spre asfințit. Copii de munte, nici nu ne putusem închipui că Marea se rotunjește la orizont, iar Soarele la asfințit reverberează lumina, care venea în valuri neastâmpărate spre noi. Ne-am oprit la malul Mării. Asemenea peisaj marin nu mai văzusem. Am încremenit cu ochii ațintiți în zare. De ce i se va fi spus imensității aceleia verzi-albastre Marea Neagră? Ce imensă greșală! Nu cred că în acele momente am putut să fac legătura cu cântecul "Marea Neagră e albastră", deși pe atunci compozitorul Nicolae Nițescu era între preferații noștri. Am găsit o cu totul altă formă de a-mi exprima încântarea. Una pe care mi-am propus-o cu toată energia sufletească. La vârsta aceea când învățam sânguinos, citeam enorm, făceam parte din formația de dansuri populare a liceului, eram în echipa de baschet a școlii, iar iarna patinam cu mare pasiune și luam lecții de pian, studiind două ore pe zi, nu aveam timp și nici gând să mă îndrăgostesc. Totuși teoretic bănuiam că vreodată se va întâmpla să-mi aleg cu bărbat cu care să formez o familie. Ce fată nu dorea pe atunci să se mărite? Așa se face că fascinată de Soarele care se afunda în mare mi-am spus: Când mă voi mărita, eu am să-l aduc pe soțul meu aici, la plaja de la Sfântul Gheorghe. M-am uitat în jur, dar plaja era pustie, fără vreun hotel, fără vreo cherhana. Nimic. Chiar și așa, eram decisă ca peste vreun deceniu, probabil, să revin aici în cea mai fericită perioadă a vieții mele.

Așa s-a și întâmplat. Eu am luat biletele de transport, iar soțul meu nu înțelegea ce țintă avem, dar mă urma liniștit și încrezător. La întrebarea :Dar unde mergem?" eu îi răspundeam : "Lasă, că ai să vezi!". La Galați ne-am imbarcat pe un vapor mic și senzația de lentoare a navei era exact aceeași ca la prima călătorie. Aceiași erau și țăntarii. Două zile ne-am bucurat de toate minunile Deltei, după care soțul meu mi-a mărturisit că el dorește să ne mutăm la Mamaia, ceea ce am și făcut. Noaptea le petreceam la baruri, iar pe plajă ajungeam după ora 11 și nu ne mișcam până la asfințitul Soarelui. Nu am suferit de insolație, pentru că ne pregătiserăm din timp la Ocna Sibiului. Aveam pielea tăbăcită și ne ungeam cu creme protectoare.

Oare ce ne mulțumea mai mult, scaldă în mare sau nopțile de dans la baruri? Într-o noapte urmărisem pe Gagarin aselenizând. Pe Luminița Dobrescu, cântăreața care câștigase Cerbul de Aur în chiar acel an, 1969, o ascultam cu bucurie. Am remarcat-o și pe Corina Chiriac înainte de a fi victorioasă pe scenele muzicale ale țării. La Mamaia atunci se ridicau primele hoteluri elegante. Cel mai cunoscut era Hotelul Internațional, azi numit Rex. Numeroși erau turiștii străini veniți din Cehoslovacia, Din Polonia, din Republica Democrată Germană. Pentru toți, țara noastră era o gazdă primitoare.

De-a lungul anilor, am avut șansa de a mă scălda în mări diferite, călătorind în Bulgaria, Grecia, Italia, Spania, Mexic, Finlanda sau Turcia, dar emoția primei întâlniri cu valurile Mării Negre a rămas unică și de neșters.

Horea Porumb

Oamenii locului

În fond, contează compania în care te afli. Și oamenii locului.

Văzusem lumea din Patagonia la Cap Canaveral și până-n Nordul Înghețat, de la Beijing la Teheran, piramide și Nordul Africii, de la Capul Bunei Speranțe la Cascada Victoria, de la Hong Kong la Emirate, prin Singapore, dar am dorit să-mi cunosc și Țara.

Era splendidă panorama mării văzută de pe faleză, din grădina cu pruni și umbră rară a Casei de Odihnă a Uniunii Scriitorilor de la Neptun. Dacă însă am coborât să iau aerosoli, am văzut, plutind ca un brâu, dincolo de stabilopozii, excrementele stațiunii, într-o fâșie cu clăbuci. Era acolo brâul, mai dispersat, și a doua zi, pe furtună. Iar în a treia, el se diluase într-o peliculă fină, ce se usca pe plaja nisipoasă, în care se jucau copii cu găletoșe și lopățele. Nici la frații bulgari n-a fost mai bine. Nisipurile de Aur fuseseră, desigur, un vârf, dar asta în urmă cu o jumătate de secol.

Hai în Munții noștri. Pe la Cascada Urlătoarea am urcat poteca însoțit, de ambele părți, de mii de sticle și ambalaje – cum sunt aruncate și în Australia, acumulându-se pe marginea șoselelor naționale. În Retezat am fost nevoit să fac un mare ocol, pentru a evita o stână. În Munții Rodnei am avut chiar mai puțin noroc: a trebuit pur și simplu să abandonez, căci vreo trei Samsoni cu colții fioroși și vreo cinci alții mi-au periclitat, realmente viața împingându-mă în hău. Zadarnic îi abțiguiam cu bâta. Ciobanii, de sus, priveau indiferenți, cu rânjete imbecile. (În schimb, până la Base Camp, pe Fața Nordică a Everestului, sau pe drumul ce trece de două vârfuri la 4000 metri, pe Inca Trail, domnea o disciplină totală, dovadă că se poate! Era rânduială chiar și la Carnavalul din Rio!). N-am ajuns nici la cetatea lui Petru Rareș, de-aici, din deal, din cauza urșilor.

Cu un grup de congeneri, am îndrăznit recent aventura închirierii unui velier, un vas cu pânze și motor prevăzut cu patru cabine de câte două persoane. Dacă împarți prețul, acesta devine abordabil. Iar dacă te și potrivești cu ceilalți, veselie e garantată. Am navigat printre insulițele din preajma Ithakăi, ancorând în golfuri de vis, pentru scaldă în apa albastră și admirând priveliști minunate, dacă urcai, de pildă, la „balconul” bisericii din sat (e gratis și nu-i nevoie pentru asta să mergi până-n Insula Capri!) Am vizitat și o grotă cu icoană, accesibilă doar pe mare, unde atmosfera sacră a fost neașteptat de pregnantă. În porturi, de-a lungul cheiului, sute de mese cu mii de petrecăreți, răsfățați de abundența alimentară, savurau pacea și traiul bun, într-o aparentă dezordine bine organizată. Repet. Contează compania și oamenii locului. Cum ți-e norocul - sau norocul ți-l faci. Dar nu găsești cireașă pe tort nici aici: Mediterana noastră și nu numai, toate mările lumii sunt poluate. Pelicula de care vorbeam mai sus acoperă atât plaja, cât și apa golfurilor de vis. Pretutindeni. Depinde de tine dacă vrei să (nu) o vezi. În caz contrar, parafrazez o replică ce apare frecvent în „debaterile” polemice de pe Facebook:

- Dacă nu-ți convine, stai acasă!

Doina Rad

Libertatea zborului verde

Muntele va fi, întotdeauna, preferatul meu, dacă ar fi să aleg zborul lui verde, în tot ce înseamnă el, frumusețe și diversitate a vieții. Mai mult decât asta, muntele a însemnat, pentru mine, libertatea solitudinii, cascada, uneori amețitoare, a gândurilor, scăpate de sub control, a senzației zborului, eliberat de lut.

Toate aceste trăiri au prins contur clar spre maturitate, când mă uitam mai puțin prin ce băltoace sau bălării călcam, pe cărările întortocheate, ascultându-mi gândurile, sau pe frunzele uscate, ce-mi acompaniau pașii umbroși. Duceam cu mine nostalgia casei noastre, dintr-un cartier periferic al Clujului, dar, mai ales, a casei bunicilor, învăluită în verdeață și arome amestecate, în funcție de anotimp. Le pierdusem, în adolescență, pe amândouă, forțați de vremuri, nevoiți să ne mutăm între pereții mai încăpători, dar mai uniformizanți, ai unui apartament de bloc. Am dus cu mine, vrând-nevrând, pe cărările cu miros de cetină și cimbrisor sălbatic, podul casei, cu aroma scândurilor de brad, loc în care mă ascundeam să citesc sau să mă joc cu păpuși, reale sau închipuite.

Pe vremea aceea, aveam foarte rar ocazia să fac drumeții măcar prin Apusenii din apropiere, și asta doar dacă învățătoarea ne ducea în excursii de-o zi, până la Valea Drăganului sau Beliș. Bunici la țară nu aveam, așa că primele vacanțe au fost la mare. Fascinante erau, pentru mine, călătoriile cu trenul, până la Eforie Sud, stațiunea muncitorimii și a biletelor de la sindicate. Nu conta că, în anii '60, băncile din compartimente erau de lemn, că, dacă deschideai geamul, îți intra în ochi funingine de la locomotiva cu aburi. Aventura începea când părinții coborau valizele și ne încropeau nouă, copiilor, sus, un culcuș, în plasele, ușor oblice, pentru bagaje, făcute din împletituri de sfori, peste care se puneau multe haine, să ne apere de vântăi. Noi dormeam, legănați, până la București, unde se făcea o oprire de vreu sfert de oră. Atunci puteau și părinții să-și îndrepte picioarele înțepenite pe valize, după o noapte grea. De acolo, începeau fascinantele și ușor neliniștitoare nemărginiri ale Bărăganului. De la Cernavodă, cu uriașii dorobanți, care străjuiau podul lui Saligny și pe care, desigur, îi salutam, de fiecare dată, știind că nu mai e mult până la mare.

În afară de înghețata (profiterol) și piersicile care se vindeau, invariabil pe plajă, marea nu mi-a plăcut, nu mi-a dat fiori romantici sau tresăriri filosofice, ba chiar m-a neliniștit, de la primul val, spre care am alergat, la început, cu entuziasm, dar mi s-a părut că mă atacă neprietenos, chiar amenințător. Nu știam să înot, deci aveam o spaimă în plus, amplificată de lacul Tahirghiol, unde făceam, zilnic, tratament cu nămolul binefăcător, dar cu miasme greu de suportat și cu miliarde de viermușori din apă. Faptul că lacul era foarte sărat și mă ținea la suprafață nu mi-a dat curajul de a înota, fiindcă, de la prima încercare, am luat vreo două înghițituri zdrene, sărăcind lacul de sumedenie de viermușori scârboși.

Toate aceste frânturi de memorie s-au sedimentat, în timp, făcându-mi destul de ușoară aplecarea spre munte. Dacă mă gândesc bine, nici firea mea (sau zodia?) nu excela în răbdare, așa că statul la plajă mi se părea o pierdere de timp. Acasă ori în lume, am regăsit liniștea din copilărie, pe care mi-a dat-o muntele. Nu am făcut escalade, nu schiez, nu m-am aventurat. Sunt genul de om care iubește muntele primitiv, ocrotitor, care îmi solicită pasul cu măsură, deși, pe când băieții noștri erau destul de mici, am mers, cam inconștienți, pe culmea Bucegilor, din Sinaia până la Babele, unde vremea s-a înrăutățit brusc și temperatura a scăzut foarte tare.

Știam că, de multe ori, muntele e capricios, ca un copil răsfățat, care face numai ce vrea el. Am înțeles asta, de curând, pe culmile muntelui Tianmen din China. Dimineața, ne-a primit înnegurat, posomorât, ascuns în falduri de ceață, spre dezamăgirea noastră, care veniserăm de la mii de km depărtare, să vedem minunea coloanelor ciudate, pe care natura le dăltuise în mii de ani. Muntele se juca, trăgând câte un fald al draperiei de ceață, lăsând vederii noastre câte un colț de stâncă sau un vârf împădurit. Într-un târziu, ne-a fost răsplătită răbdarea și ni s-a permis să admirăm muntele în toată splendoarea lui, scăldat în lumina solemnă a soarelui.

Acolo, pe cărările înguste, săpate în stâncă, unde cele câteva "poduri" din sticlă (un fel de terase înfipite în piatră) legau, sub picioarele noastre temătoare, înaltul piscurilor cu amețitoare hăuri ale prăpăstiilor, am rețrăit nevoia unei plecaciuni, aproape ca în munții mei de acasă.

Ilie Rad

„Pe drumuri de munte”

Lansată în plin sezon estival, invitația la noua anchetă literară, inițiată de scriitorul și publicistul Meniș Maximilian, mi-a inspirat idei la care nu m-aș fi gândit, dovadă că și răspund la ea.

Fiind născut într-un sat din podișul Transilvaniei, am fost înclinat, din start, mai mult spre munte decât spre mare. Întâmplarea a făcut că, în anii de liceu, am fost exclusiv în tabere organizate în zona de munte (Lăpușna, Homorod, Izvorul Mureșului), abia în studenție și ca profesor mergând, de câteva ori, la mare, la Costinești ori la Vama Veche. Lectura obligatorie, în școală, a volumului *Pe drumuri de munte*, de Calistrat Hogaș (azi un scriitor aproape uitat), mi-a întărit convingerea că muntele se potrivește cel mai mult cu felul meu de a fi. Muntele poate fi un simbol al puterii, al ambiției, al forței de a reuși, pe când marea este un element al fluidității, al nestatorniciei.

S-a scris mult despre problema influenței peisajului asupra omului, încât nu mai insist (Leo Frobenius, Lucian Blaga și alții).

Nu vreau să spun că marea nu poate avea farmecul ei, lucru constatat în timpul stagiului meu militar, petrecut în localitatea Corbu, din județul Constanța. Eu vorbesc aici despre o opțiune strict personală, motivată de firea mea și de anumite întâmplări ale vieții.

Există multe exemple în literatură, care scot în evidență valoarea muntelui în comparație cu a mării, a câmpiei. Mos Luca, personaj din *Amintirile* lui Creangă, pentru a da un singur exemplu, detesta traiul la șes, elogiind viața muntenilor: „N-aș trăi la câmp, Doamne ferește! Halal pe la noi! Apele-s dulci, limpezi ca cristalul și reci ca gheața; lemnele, de ajuns; vara, umbră și răcoare, în toate părțile.”

În țară, dar și în străinătate, de câte ori am putut, am căutat muntele, nu marea: Munții Anzi, Maciu Picciu și Muntele Curcubeu în Peru, Fuji în Japonia sau Tianmen în China – munți care au devenit embleme ale țărilor respective.

Pasiunea mea pentru munte va culmina cu drumul la Muntele Athos, din perioada 1-6 septembrie a acestui an.

Tudor Sălăgean

Între etnografie și poezie

La deschiderea festivă a Muzeului Etnografic al Transilvaniei

Volumul *Între etnografie și poezie*, Ed. Galaxia Gutenberg, reunește articolele geografului și etnografului Teodor Onișor (1913-1973), un nume de referință în geografia și în etnografia românească și un exemplu de profesionalism și devotament, într-o perioadă marcată de impostură și ideologizare a culturii.

Format în preajma marelui Romulus Vuia, fondatorul școlii etnografice românești, Teodor Onișor a frecventat cursurile și seminariile de etnografie ale Universității din Cluj. Ar fi trebuit să devină succesorul firesc al mentorului său la conducerea muzeului clujean, însă acest lucru

nu s-a întâmplat decât mai târziu, la aproape un deceniu de la pensionarea forțată a lui Vuia. Deși a condus muzeul doar pentru câțiva ani, între 1956 și 1959, perioada sa de directorat a fost marcată de realizări remarcabile. A obținut clădirea Reduta din centrul Clujului și a mutat muzeul în aceasta, a inițiat apariția Anuarului Muzeului Etnografic al Transilvaniei și a contribuit decisiv la dezvoltarea Parcului Etnografic, secția în aer liber a muzeului, alături de Valer Butură și Kós Károly. În ciuda constrângerilor ideologice ale vremii, Onișor a reușit să își lase o puternică amprentă asupra evoluției acestei instituții și să contribuie la dezvoltarea muzeologiei etnografice din România.

Unul dintre marile sale merite a fost punerea bazelor unei publicații de prestigiu, Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei, cea mai importantă publicație etnografică din România acelor ani, care continuă să apară și astăzi.

Teodor Onișor a publicat 57 de lucrări științifice, articole, recenzii și cronici în reviste de specialitate și studii în volume colective pe teme etnografice, geografice și muzeografice. Contribuțiile sale la cercetarea etnografică sunt de referință. Printre lucrările sale se remarcă „Interes pentru geografie și etnografie la Mihai Eminescu”, „Un ospăț pe vremea graniței la Zagra”, „Bărcutul în regiunea Năsăudului” și „Folklor. Contribuții la originea poeziei populare românești”. Articolul „Etapile de dezvoltare a colecțiilor Muzeului Etnografic al Transilvaniei”, apărut în chiar primul număr al Anuarului fondat de el însuși, este esențial pentru studiul istoriei muzeului și al muzeologiei din România. De asemenea, rolul său în dezvoltarea Parcului Etnografic este incontestabil. Onișor a avut un rol decisiv în asigurarea revitalizării acestuia, punând bazele impresionantei dezvoltări a acestuia din anii '60 și '70.

Născut la 14 martie 1913 în comuna Zagra, județul Bistrița-Năsăud, într-o familie cu tradiție culturală, Teodor Onișor a frecventat școala primară în localitatea natală și Liceul „George Coșbuc” din Năsăud, obținând diploma de bacalaureat în anul 1931. Ulterior, s-a înscris la Facultatea de geografieistorie a Universității din Cluj, unde a demonstrat o pasiune profundă pentru etnografie și bibliografie. În timpul studiilor, a funcționat ca practicant și asistent suplinitor, contribuind la conturarea Bibliografiei geografice a României, publicată în anul 1936.

În anul 1946, Teodor Onișor și-a finalizat doctoratul cu teza „Etnograful Teodor T. Burada - viața și opera”, o lucrare interdisciplinară care a fost apreciată pentru rigurozitatea și originalitatea sa. A continuat să își dedice cariera cercetării și educației, devenind conferențiar universitar și prodecan al Facultății de Geografie, Istorie și Științele Naturii a Universității din Cluj.

Activitatea sa didactică a fost vastă și diversificată, acoperind cursuri de geografie fizică a continentelor, geografie fizică și economică a U.R.S.S., istoria geografiei și geografia fizică și economică a României. A fost un profesor apreciat de studenți pentru modul său de predare și pentru dedicarea sa față de educație.

Analizând activitatea sa, în special aceea din teribila perioadă a anilor '50, trebuie să remarcăm faptul că Teodor Onișor a fost, la rândul său, obligat să se supună constrângerilor ideologice ale epocii, care se manifestau din plin în domeniile cercetării și educației. Concesiile făcute pe această linie erau mai mult decât obligatorii pentru inițierea și derularea unor proiecte de anvergură.

Ar fi absurd să nu fim conștienți de faptul că un articol precum „Lenin și muzeele sovietice”, care prefața primul număr al Anuarului Muzeului Etnografic al Transilvaniei, nu a fost nimic altceva decât compromisul minim necesar pentru a face posibilă apariția unei publicații de ținută, unică în România acelei perioade, în care au avut șansa de a publica cei mai importanți specialiști din domeniu. Acceptând să facă acest compromis, Teodor Onișor a pus însă bazele unei reviste de prestigiu, cea mai importantă publicație etnografică din România acelor ani, care își continua apariția până astăzi.

Prin apariția prezentului volum, realizat sub egida prestigioasei Biblioteci Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud, este adusă necesara recunoaștere a unei personalități

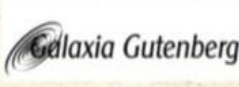

Împreună cu cei cinci copii: Teodor și Ioan (sus), Maria, Mariana și Tereza (jos) Curtea Muzeului Etnografic Cluj, 1958

remarcabile, cu contribuții esențiale la dezvoltarea geografiei, etnografiei și muzeologiei din România. Teodor Onișor rămâne un model de dedicare și profesionalism, un nume care va inspira generații viitoare de cercetători și iubitori ai culturii tradiționale.

Volumul de față este, așadar, nu doar o colecție de articole științifice, ci și o mărturie asupra unei vieți dedicate cercetării, educației și promovării patrimoniului cultural al acestei țări. Este demnă de întreaga noastră apreciere inițiativa familiei profesorului și omului de cultură Teodor Onișor de a publica această colecție de articole și de a se implica nemijlocit în realizarea acestui proiect. Întreagă această convergență de energii creatoare va face, fără îndoială, ca acest volum să fie apreciat de toți cei interesați de geografie, etnografie și istoria muzeologiei din România și să contribuie la păstrarea inegalabilei moșteniri științifice și culturale lăsate de Teodor Onișor.

TEODOR ONIȘOR

Între etnografie și poezie

Editura „Galaxia Gutenberg”

LANSARE DE CARTE

Prezintă

TÖTSZEGI Tekla

Ioan PINTEA

Menuț MAXIMINIAN

Silviu HODIȘ

Rodica Ana DAN

Laura GOIA

Ioana ONIȘOR

Moderator

Alin TAT

Intermezzo muzical

Corul ANGELI

Organizatori
Biblioteca Județeană
„George Coșbuc” Bistrița-Năsăud
Muzeul Etnografic al Transilvaniei
Editura „Galaxia Gutenberg”

Dorel Cosma

Serile de la Casa Colectiilor

Sub egida Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud, în 19-20 iulie „Serile de la Casa Colectiilor și a Documentelor de Patrimoniu” au oferit publicului bistrițean un regal de cultură, spiritualitate și rafinament intelectual. Evenimentul a fost deschis de managerul instituției, părintele și scriitorul Ioan Pinte, care i-a invitat pe cei prezenți să descopere excepționala expoziție documentară „Nicolae Steinhardt”, un omagiu adus gânditorului-monah, prezentă pentru o perioadă limitată la Bistrița.

Expoziția a fost însoțită de un dialog consistent între amfitrion și invitații veniți de la Iași, care au vorbit cu pasiune și profunzime despre valoarea operei lui Steinhardt, dar și despre actualitatea mesajului său în lumea de azi. Acest moment de reflecție a fost urmat de o întâlnire cu una dintre cele mai vii și implicate edituri din România – Editura Eikon din Cluj-Napoca.

Directorul acesteia, Valentin Ajder, și-a asumat cu har dublul rol de moderat și interpret de muzică folk, oferind o punte emoțională între filosofie, teologie și sonorități care au însoțit atmosfera. Invitații săi speciali au contribuit, fiecare în felul său, la conturarea unei serii cu accente memorabile.

În partea a doua a evenimentului, poeți și scriitori bistrițeni au fost invitați să citească din creațiile lor, conturând un tablou viu și autentic al literaturii locale. Printre cei care

au luat cuvântul și au împărtășit gânduri și fragmente din operele lor s-au numărat: Dorel Cosma, Petru Rai, Mirela Orban, Vasile Filip, Mirela Rus, Gheorghe Mizgan, Daniela Fulga, Corina Negrea, Nadia Urian și Elena M. Cîmpan.

Atmosfera a fost una caldă, de comuniune literară, în care spiritul prieteniei și al respectului pentru cuvânt a predominat. A fost o întâlnire care, cum inspirat s-a spus, s-a ridicat cu mult deasupra zgomotului din centrul orașului – o evadare în spirit și cultură, în mijlocul cărților și al oamenilor care cred în rostul scrisului.

Părintele Ioan Pinte a oferit o intervenție memorabilă, pledând pentru valoarea acestor întâlniri necompetitive, fără ierarhii sau orgolii, în care scrisul este celebrat prin lectură, dialog și respect reciproc.

...

Deschiderea celei de a doua zile a fost realizată în mod profesionist de către Editura „Școala Ardeleană” din Cluj, prin prezența directorului Vasile George Dîncu, care a moderat cu rafinament și echilibru debutul întâlnirii. Evenimentul a avut parte de invitați speciali, în frunte cu poetul Ioan Mureșan, care a încântat publicul cu lectura poemelor sale și cu reflecțiile subtile despre literatura contemporană și scriitorii prezenți.

În continuare, scriitorii Zorin Diaconescu, Menuț Maximilian și Virgil Rațiu au citit din volumele apărute la aceeași editură, subliniind meritul și efortul editorial depus de Vasile George Dîncu în promovarea autorilor și a valorii culturale regionale.

Această a doua zi a fost, fără îndoială, o întâlnire între generații, unde poeți tineri, promovați de managerul și scriitorul Ioan Pinte, au urcat la microfon cu emoție, talent și convingere. Au citit din creațiile lor: Ioana Bradea, Ioan Cioba, Ana Ciobanu, Alin Cordoș,

Adela Cotul, Grigore Cotul, Icu Crăciun, David Dorian, Amalia Levey, Mircea Măluț, Dumitru Bar, Gavril Moldovan, Laura Munteanu, Maria Olteanu, Maria Ujică, Călin Pop, Horia Porumb ș.a., oferind publicului o paletă bogată de stiluri și teme.

Remarcabil a fost și faptul că toți invitații Editurii „Școala Ardeleană” au asistat până la finalul întâlnirii, ca un gest sincer de respect pentru colegii de breaslă și pentru publicul prezent. A fost o seară de literatură autentică, poezie și proză de calitate, derulată fără „intervenții” politice inoportune sau parade ale realizărilor închipuite.

Directorul Ioan Pinte a anunțat o intenție laudabilă: deschiderea, în viitorul apro-

piat, a unei expoziții permanente dedicate scriitorilor bistrițeni – un demers necesar pentru păstrarea memoriei culturale locale.

Felicitări Bibliotecii Județene „George Coșbuc”, echipei sale și tuturor participanților, pentru o seară de cultură autentică, fără ornamente inutile – un adevărat exemplu de urmat pentru cei care încă mai cred că respectul pentru artă începe cu respectul față de cei care o creează.

Dumitru Cerna

Poeme întrebătoare

Marele poet clujean Marcel Mureșeanu ne-a dedulcit în ultima vreme la cărți de poezie dintre cele mai surprinzătoare, de o frumusețe stranie. Dacă te numeri între norocoșii care le pot atinge, ai un sentiment neliniștitor, de parcă te-ai afla într-o ciudată intimitate cu Moartea. Par singure, adânci, pline de înțeleșuri, ultime. Te cuprinde teama, ca-n copilărie, atunci când te trezeai și nu mai recunoșteai preajma. Te întrebai ce se întâmplă și, într-un târziu, descopereai că înflorise zarzărul. Cu cărțile lui Marcel Mureșeanu se întâmplă cam la fel. Începi prin a le răsfoi, a le mângâia veșmântul, care, la atingere, îți catifelează tresărirea, îți temperezi cu greu emoția, pregătindu-te, într-un târziu, să pătrunzi în saloanele în care ființa poeziei se simte doar prin răsuflet, se presimte mai degrabă decât a-i vedea-o, aburul respirației ei acoperă cu o negură aurie un timp sticla ferestrei, luciul oglinzii, limpezimea apei din pahar, lumina ochilor. Înfloresc cuvintele, așa cum tragic înfloresc copacul de magnolia. Te învăluie parfumul oriental ce izvorăște din hăurile cărții, ca-ntr-un orient în care lubirea nu se risipește niciodată, își are rostul și calea bine determinate.

Editura Casa Cărții de Știință se întrece în a edita cărți memorabile, iar în zilele acestea s-a învrednicit cu această apariție a lui Marcel Mureșeanu, „Albe/Bianche/Poems in white”. dialoguri inimaginabile (specie literară incertă)”. Versiunea italiană, de Gabriela Lungu, iar cea engleză, de Cristina Tătaru. Prefața este semnată de poetul Ion Cristofor. Am primit-o prin poșta floreșteană și-a ajuns, din greșeală, la altcineva de pe strada mea. Când m-am dus s-o ridic, am văzut că plicul era deschis, citindu-mi-se pe față îngrijorarea. Atunci, falsul destinatar mi-a spus: „Știi, și eu sunt Dumitru, am deschis-o, am citit-o și mi-am spus: ce poet fain, chiar spune cineva în ea că este un mare poet. Nu vă supărați”. Și nu m-am supărat. Autorul îmi scrie în dedicația sa: „Poetului Dumitru Cerna, Albul Pribeag, care, poate, nu mă va regăsi niciodată! Ne stingem! M.M./Cluj-N./1 V 2025”. Plin de tristețea celui ce visează cuvinte, cel ce le presimte mai întâi, bănuind pustiul, am închis cartea, așteptând momentul potrivit pentru lectură.

Desigur că nu este „o specie literară incertă”, după cum ne provoacă autorul, aceasta fiind a doua carte din așa-zisa serie nelămurită. Sunt poeme în toată splendida lor înfățișare, ce cuprinde fiecare în trupul său trufaș o întrebare și un răspuns, specie născocită de autor, dar care ni-l amintește și pe Lucian Blaga, frate de lumină cu Marcel Mureșeanu. Întrebările vin dintr-un spectru larg de teme, dar mai cu seamă adânc, fiecare poem începând cu „— Ce este ... ?/ mă întrebi.”, având drept țintă un reper esențial al Vieții omului și al trăirilor lui: suferința, barba, trandafirul, Eminescu, clepsidra, tipătul, „dragostea mea pentru voi”, numărul, purgatoriul, Câmpia Panoniei, dorința, iubita mea, zidul, teama, prunduşelul, cucul, nebunia, trestia, castelul, ura, răul, focul, turma, iarna, iadul, bătrânețea, norul, melcul, deșertul, barza, legea, Parisul, visul, poezia, trupul, universul, deșertăciunea, plânsul, Cutia Pandorei, Luna, sunetul, rânduneaua, moartea, codobatura, transatlanticul, rugul supliciului, bastardul, călăuza, verdeața, amfora, puricele, cărarea, bumerangul, insula, stepa, sabia, versul, ucigașul, greierele, o armă albă, stolul de toamnă, chipul, roata, amânarea, apa, mierea, uriașul, urechea acului, gratiile coliviei, icoana, urma, biciul, palma, magma, candela, gornistul, barbarul, patul, cucuveaua, mânăstirea, ființa, barca pe valuri, plinul și golul, balanța, sufletul, nuca de nuc, ochiul, cărțile, taverna, Ecuatorul, spărgătorul de timp, mânia, peștera, Cabala, revoluția, fanfara, actorul, răputerile, melița, sfârșitul. Răspunsul fiecărei întrebări este străbătut de două ipostaze. Prima, o repetare „— Nimic altceva,/ nimic altceva”, ca o obsesivă lămurire de un dramatism clătinător și, a doua, răspunsul propriu-zis, ca-n exemplul acestui poem „decât capodopera focului/ care trece fraudulos/ granița dintre/ aur și fum.” (— Ce este *dorința* ?)

Enciclopedică, retorică și ludică, îngândurată și dramatică, însoțită, cu inserții aforistice, muzicală — o muzică de clavecin, pe care poți dansa menuet — și duioasă, profundă, pe modelul unui tratat de filosofie, sfâșiată de o durere a ajungerii, paradoxală și oximoronică, duminicală, ironică, amară, infuzată cu remușcări parfumate, înfricoșătoare și mângâietoare deopotrivă, cartea de poeme întrebătoare a lui Marcel Mureșeanu este un veritabil manual al îndestulării și al infuziei cu plâns, este nostalgică și neliniștitoare, atenționându-ne că tot ce foșgăie în timpul trăirii fiecăruia dintre noi este esențial și cuprins în mirare, recomandându-ne totodată poezia ca fiind vindecătoare de mirări: „— Ce este *teama* ?/ mă întrebi./ — Nimic altceva,/ nimic altceva/ decât a doua/ certitudine/ după moarte.” O carte exemplară, de ținut la pieptul suferinței, dar și la căpătâiul rugăciunii noastre, cea spre ființă.

Damaschin Pop-Buia

Unitate în multiplicitate

Pe clasa a IX-a eram, la ora de română, când am auzit pentru prima oară această sintagmă. Desigur, la profesorul nostru de română, care ne era și diriginte. Mi-a atras atenția și, uite, peste ani și ani, revin la spunerea care se regăsește chiar în titlul rândurilor pe care le încropesc. Pentru a fi corect, menționez și numele domnului profesor: Nicolae Vânătoru, pe atunci scris, cu siguranță „Vinătoru”, după cum erau normele gramaticale către sfârșitul anilor 1970.

La prima vedere sintagma pare banală, nu redescoperă America. Nu, dar ia să-mi spună mie cineva că, raportându-se la el însuși și lumea înconjurătoare, respectiv semenii săi, nu se consideră mai altfel, ba chiar totalmente altfel, chiar unic. Oricât am suci-o tot acolo ajungem, suntem fiecare în parte o unitate într-o multiplicitate.

Acest altfel îmbracă, firește, cu fiecare individ o altă haină. Iar individul este atât de obișnuit cu el însuși și cu felul său de a fi, încât dacă se întâmplă ca lucrurile să evolueze altfel decât i se pare lui normal și logic, se pune de-a curmezișul, contrazice, uneori chiar cu patimă.

Fiecare dintre noi cunoaște, ori chiar folosește expresii precum: „Pune-te în locul meu” ori, nu rar, „Eu, în locul tău/al lui/al ei...”. Păi nu-i deloc așa, nu te poți pune în locul altcuiva, decât astfel precum ești, nicidecum cum este acel ori acea altcineva. Ori, „cu mine să nu te pui, eu mi-s (...)”, sau „Auzi la el, mă ia drept XY”, adică se crede despre el/ea cum că ar fi un altcineva, inferior celui care face referința. Fascinația se naște chiar aici, în multiplicitatea din care facem parte. În fiecare dintre noi o lume își face încercarea, o spunea poetul nostru national, mai exact „În orice om o lume își face încercarea”, chiar dacă în împărat și proletar privirea este una de sus, de Demiurg.

Pe de altă parte, suntem cu toții la fel, chiar dacă particularitățile individuale ne rămân caracteristice. Îmi vine în minte o vorbă de pe aici: Wir kochen alle nur mit Wasser, adică, mot à mot, fierbem cu toții doar cu apă, ori, într-un sens mai apropiat de cel al expresiei originale, suntem cu toții supuși acelorași greșeli. Și asta chiar dacă unii se cred, ori ne credem, mai cu moț în frunte. Individul din Occident, mai ales cel din Germania ori de sorginte germanică, este unul care, de cele mai multe ori, are o personalitate puternică, nu întotdeauna fundamentată individual, stare de fapt care își are mai multe explicații. Acesta este „produsul” unei societăți libere, trăiește într-o țară cu un standard ridicat de viață (situație care în ultima vreme, cel puțin temporar, este în ușor declin), educația din familie pune accent pe crearea personalității copilului, școala așijderea, și-or mai fi și multe altele. Se spune despre el că, în general, se uită de sus la semenii lui, mai ales dacă este vorba de cei imigranți, lucru în parte normal, căci germanicii sunt de felul lor înalți, unii chiar foarte înalți, dar și multilateral dezvoltati fizic, iertată-mi fie remarca ironică. Cu toate acestea, când întâlnesc - pe poteca pe care îmi fac, mai ales în week-end, tura de dimineață ori cea de seară - un ins de o vârstă apropiată cu a mea, care își iese din sine de țințos ce este, vrea parcă să se lățească pe tot drumul, aproape că scoate fum pe nas de îngâmfat ce este, ei bine, într-o asemenea situație mă încercă un sentiment amestecat, dominat de dezamăgire. Desigur că de fiecare dată când începem să luăm în seamă și să analizăm un semen de-al nostru, suntem cât se poate de subiectivi în apreciere. Una este înfățișarea, exteriorul pe care îl degajă un individ, și alta viața lui interioară, chiar dacă se spune — și așa o fi — că între cele două atribute, exterior și interior, se creează, în general, o legătură armonioasă. Cui nu i s-a întâmplat oare, în diferite situații, să-și spună „m-am înșelat în privința lui X ori Y, e cu totul altfel față de cum mi l-am închipuit, unde închipuit nu înseamnă altceva decât unul care se baza pe aspectul exterior al celui luat sub lupă. Dacă merg mai departe pe același fir, ajung la o zicere a unui coleg din vreme de studenție care, foarte îngrijit și mulțumit de înfățișarea pe care o avea, se posta în fața unei oglinzi din zona grupurilor sanitare, își umfla pieptul, bicepsii așijderea, stătea și se autoadmira, iar dacă treceam unul sau altul prin dreptul lui, spunea: „Cu ce-s eu vinovat că-s atât de frumos?”. Retoric și patetic totodată, iar noi eram puțin descumpăniți, întrebându-ne oare asta chiar crede pe jumătate din ceea ce spune? De râs, râdeam cu toții, inclusiv el însuși. Ce ne-am face oare fără simțul umorului și al autoironiei?

Unul dintre sensurile noțiunii de unitate, ne învață DEX-ul, este „însușirea a tot ce constituie un întreg indivizibil”, în vreme ce multiplicitatea exprimă „mulțime; pluralitate, diversitate.” Am adăuga doar că — și astfel ne întoarcem la tema propusă — unitatea se exprimă în mod optim doar în multicoplitate, că noțiunile interacționează, se sprijină reciproc. Faptul că individul este atât de bine constituit și atât de unic se regăsește cel mai bine la omul modern, cel recent și mai ales la cel actual, prin amploarea pe care a luat-o psihanaliza, fizioterapia, precum și psihoterapia. În anii 1970-1980, pe când la televiziunea română se derula un serial „Dallas”, la care se uitau multe milioane de români, mi-a atras atenția, printre altele, că Sue Ellen avea ședințe la psihiatru; astăzi, individul actual aproape că nu mai este normal dacă nu merge, ori nu a fost la un psihoterapeut. Aici, în Germania, pentru a ajunge la ei, la terapeuti, perioada de așteptare este de jumătate de an. Ca pacienți noi.

Cum era situația în cazul părinților ori al bunicii noastre, că doar și ei erau unici? O cu totul alta, și asta pentru că terapia, chiar dacă nu se vorbea în acești termeni, se aplica în mod natural, societatea și indivizii care o alcătuiau găseau mijloacele de care aveau nevoie pentru a ieși din impas ori impasuri în întâlnirile mai mult ori mai puțin aleatorii, neprogramate: la biserică, într-un local la un pahar, ori, femeile de la țară, duminica, pe o laviță în gura uliței, ori, iarna, la șezători. Astfel se asigura un flux continuu de comunicare, de confesie, de terapeutizare. Introspecțiile, marcă în primul rând a omului nou, erau atunci prelucrate tocmai prin socializarea naturală, mai aproape de real, în vreme ce astăzi (mai) totul se întâmplă prin rețele virtuale, prin digital și, mai nou, prin apelarea la inteligența artificială. Nu spun nici pe departe o noutate și nici nu contest serviciile benefice ale IT, ele sunt reale, progresiste și, în parte, la îndemâna oricui. Ceea ce se pierde însă într-o măsură îngrijorător de mare este contactul fizic, imediat, el este în declin, iar individul este „obligat” la idiotizare, prin mijloacele IT pe care la are la îndemână, care facilitează accesul la informație, mizând pe intuiția „user”-lor. Apare astfel pericolul de a lua informațiile așa cum ele sunt găsite, adesea nefondate, neverificate și mai ales servind, în majoritatea cazurilor, comerțului, căci în spatele acestei lumi stau, ca, peste tot, interese materiale, bani.

De ce scriam cele mai de dus? Păi tocmai pentru a sublinia pericolul iminent în care intrăm, dacă nu cumva chiar am făcut-o. Individul, unitatea se pierde, se diluează, prea se face masă. Oare vor mai ști nepoții noștri, peste două-trei decenii, cine a fost Mihai Eminescu, or vor trebui să consulte pentru asta urmașul lui Google? Zic și eu, acolo...

Festivalul „Poezia e la Bistrița”

Teodora Olar

După cum bănuiesc că știți, anul acesta în perioada 3-6 iulie a avut loc ediția a XVII-a a Festivalului Internațional de Poezie și Muzică „Poezia e la Bistrița”. Acest festival a fost organizat de Primăria Municipiului Bistrița, Centrul Cultural Municipal „George Coșbuc”, Bistrița și Societatea de Concerte Bistrița. Ca parteneri, se regăsesc Ministerul Culturii, Editura Humanitas, Embasada de Espana en Bucurest, Cooperacion Espanola, Institutul Cervantes București, Uniunea Scriitorilor din Croația, Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Ministerul Culturii și Accion Cultural Espanola, iar ca partenerii media sunt Radio România Cultural, Observator Cultural, Alecart, Casa de poezie Light of Ink, Cărturești, Matca și Alice Books.

Directorul festivalului a fost Gavril Țarmure, iar responsabilii de proiect – Alina Pop, Dan Coman și Marin Mălaicu-Hondari, moderatori fiind Nicoleta Munteanu, Elena Borrás Garcías, alături de Dan Coman și Marin Mălaicu-Hondari. Conceptul grafic al catalogului festivalului îi aparține lui Leon Cruțeru.

Timp de trei seri ne-au fermecat cu versurile lor pline de emoții: Mircea Cărtărescu, Rosa Berbel (Spania), Noémi László, Sorin Despot, Laura Francisca Pavel, Ana Brnardić (Croatia), Livia Ștefan, Almudena Sánchez (Spania), Sorina Rândașu, János Szántai, Dorde Ivković (Serbia), Cristina Drăghici, Nick Făgădar, Andrés García Cerdán (Spania), Alina Țârcoman-Ochea, Abel Murcia Soriano (Spania), Maria Ivanov (Republica Moldova), Cătălin-Mihai Ștefan și Dani Blănariu. Invitatul special a fost Ion Barbu, iar prozatorul invitat a fost Ioana Nicolaie.

Să nu uităm totuși că este și un festival de muzică, motiv pentru care am putut să îi ascultăm, cu încântare, pe Duo Bartolomey&Bittmann (Austria), Luna Amară, Mircea Ardeleanu & Irina Rădulescu și Noua Orchestră Transilvană (dirijor Romeo Rîmbu, solist Luca Toncian).

În cadrul festivalului au mai fost acordate și trei premii: Premiul „Laura Albușescu” pentru Editorul anului – Lucie Popovici, Premiul Librarului anului – Diane Mihuță și Premiul pentru Literatură al orașului Bistrița – Ioanei Nicolaie.

A avut loc și deschiderea expoziției lui Ion Barbu, „Didina comedie”, o expoziție interesantă, care merită văzută. Nicoleta Munteanu a luat un interviu Ioanei Nicolaie, care a răspuns cu amabilitate întrebărilor.

Au fost derulate zilnic și ateliere de scriere creativă pentru liceeni, coordonate de Nicoleta Munteanu și Emil Munteanu, respectiv Sorin Despot, tinerii scriitori în devenire susținând, la Complexul Muzeal Bistrița, o lectură publică.

Chiar dacă mare parte din munca organizatorică a fost realizată de către adulți, ar fi fost și mai mult de muncă dacă nu exista și o minunată echipă de voluntari din care am avut onoarea de a face parte, alături de Norberto Cătuna, Ana Ceteraș, Ana Ciobanu, Patricia Ciui, Ioana Emrich, Magdalena-Petruța Ivan, Medeea Lărgian, Amalia-Elisabeta Levey, Beatrice Mărgineanu, Adriana Neagoș, Denisa Pasztor, Paul-Cosmin Pavelea, Maria Pop, Ariana-Maria Rău, Raluca Rus, Noemi-Claudia Sabo, Cristiana-Alexandra Sigmirean și Medeea-Patricia Stejerean.

Una dintre voluntare, Noemi Sabo, ne-a mărturisit: „Ce m-a încântat cel mai mult a fost să văd că Bistrița, pe lângă ospitalitatea oamenilor săi, este plină de voci tinere și talente. Și cred că în acest an festivalul a fost mai experimental, cu evenimente provocatoare și interesante, cum ar fi expoziția lui Ion Barbu. Acest impuls dărz a adus un aer de prospețime care, desigur, a atras tineretul și a unit generațiile.”

Vă recomand să participați la acest festival, chiar dacă nu sunteți mari cititori de poezie. Eu, de exemplu, sunt o cititoare de cărți de ficțiune, dar pot să vă spun că am ajuns să apreciez poezia contemporană, la fel ca și cea clasică din programa școlară. Cu alte cuvinte, nu aveți decât de câștigat din urma participării la Serile de poezie de la Bistrița.

Jurnal de festival Alecart

Ioana Nicolaie: Poezia e cea mai frumoasă dintre arte. Are în ea ceva eroic

Pe harta fragmentată a inimii, acasă este universul unde nu există loc de incertitudine, de frică sau de insuficient. Acasă este epicentrul bucuriei pe care o păstrezi cu drag în amintire în momentele în care îți pierzi speranța în umanitate. Acasă devine de multe ori un sentiment provocat de fericirea de a aparține unei mulțimi de elemente miraculoase, înălțătoare. De ani de zile, Bistrița a devenit acasă al alecartienilor, locul spiritual în care râvnim să ne întoarcem în fiecare vară pentru a ne da întâlnire cu sinele nostru potopit de sentimente și cucerit de frumos. Dar în momentul în care acasă își capătă înțelesul propriu-zis, știi că povestea în care urmează să pătrunzi este cu atât mai intimă, mai sinceră și mai frumoasă. Ioana Nicolaie s-a întors astăzi acasă și ne-a primit în spațiul intim delimitat de granițele drumului spre soare-răsare, ale miezului inimii sau ale cerului din burtă. Când poezii invită un prozator, știi că

acesta urmează să fie sincer, deci autentic și vulnerabil. Exact așa a fost Ioana Nicolaie. Delicatețea ei s-a împletit imediat cu ritmul suav al poeziei de la Bistrița și a învăluit a treia dimineață din cadrul festivalului în frecvențe de frumusețe, de melancolie, de povești (din și despre viață). În curtea Muzeului Județean, întâlnirea moderată de Nicoleta Munteanu a servit drept pretext al validării unui spațiu intim al familiei, al traumelor comunismului sau al suferinței acute cauzate de obligația de a re trăi dureri trecute. Ioana Nicolaie ne invită în universul literaturii sale invocând povestea orientală a fetei foarte frumoase care trece cărarea strâmtă cu ajutorul maestrului ce o așază cu grijă la capătul drumului de unde poate pleca singură mai departe. Discipolul care-l urmează pe maestru vede în gestul acestuia ceva necuvenit. De ce a atins fata așa de frumoasă? De ce și-a permis să interacționeze cu ea și să o ajute? Ceea ce face maestrul este, de fapt, să-i atragă tânărului atenția că adevărata greșală e săvârșită chiar de el, întrucât în gândurile sale nu-i permite acesteia să plece, ținându-se strâns de ea ca de o amintire ce nu trebuie uitată. Dacă fata frumoasă este biografia, viața, ceea ce ni se dă de bun, atunci Ioana Nicolaie ne spune că preferă să se identifice cu discipolul ce nu o poate lăsa pe tânără să plece, nu o poate uita și nu-i poate accepta trecerea ireversibilă. Iar soluția pe care o găsește Ioana Nicolaie este una cu atât mai relevantă. Fata frumoasă a vieții este salvată mereu în amintire prin literatură. Această formă de intensitate sentimentală oferă un diagnostic și un tratament tuturor afecțiunilor unei inimi ce a tremurat în fața dictaturii, a pierderii mamei sau a fratelui, a emoției maternității și a îndepărtării de miezul ființei. Ioana Nicolaie reușește să recupereze și să salveze prin poveste, consemnând mereu trecutul celorlalți, dar și trecutul colectiv ce vine la pachet cu suita de suferințe care nu trebuie uitate. Proza ei este o mărturie a „verosimilului, a eroismului de zi cu zi și a dragostei infinite pentru cei ce dau măsura ființei noastre”, iar acest fapt a fost confirmat de decernarea Premiului pentru Literatură al orașului Bistrița. După o laudatio de excepție adusă de Ioana Bot, sunt sigură că nu a mai existat niciun fel de îndoială despre locul pe care Ioana Nicolaie îl are în „arhitectura” bibliotecilor noastre. Atât prin poezie, cât și prin proză, Ioana Nicolaie educă și antrenează, definește și completează, salvează și vindecă. Ioana Nicolaie scrie o literatură a reflectărilor sociale pe care le îmbină cu propria critică, propria poveste și propria documentare. Nu există niciun detaliu semnificativ în fresca socială a comunismului care să-i scape Ioanei Nicolaie, motiv pentru care față de proza ei îți este foarte greu să rămâi indiferent. Pentru că Ioana Nicolaie este, așa cum o numește Ioana Bot, o scriitoare completă. **(Maria Roșca)**

În ce măsură ne putem împlânzi amintirile?

Din întâlnirea cu Ioana Nicolaie am aflat că amintirile pot fi împlânzite doar de datorită morală de a le împărtăși cu ceilalți, de a depune o mărturie a lumilor de care aparținut, transformându-și viața, fata frumoasă, în universuri literare puternice, uneori incomode. Treptat, discuția a ajuns și la Drumul spre Soare Răsare, romanul lui Radu Maxim Niculai, al unui bărbat lovit de întâmplările vieții în România înainte și după Revoluție, care a intrat într-un tunel din care nu a mai putut ieși – o altă carte care s-a cerut scrisă, o altă datorie față de o viață și niște adevăruri istorice necesare de spus. Întrebată despre momentul în care viața acestuia s-a fracturat și despre iubire, Ioana Nicolaie a spus că suferința personajului ei nu a venit din apartamentul mizer în care locuia, din economiile pierdute la Caritas, ci din dragostea neîmplinită pentru Helga, tânără săsoaică vândută de statul român (ca atâtea alte familii de sași Republicii Federale Germania), bani plătiți pentru libertate. Fiindcă sunt oameni, asemenea lui Radu Maxim Niculai, care poartă mereu în suflet cicatricea unei iubiri pierdute – o dragoste neîmplinită se cristalizează în sufletul nostru și ni se agață de destinul ca o căpușă. Rămâne la latitudinea noastră dacă reușim să conviețuim cu ea, să o împlânzim astfel încât să nu fie o piedică sau dacă o lăsăm să ne distrugă, așa cum Radu a purtat „fata frumoasă” în gând până la moarte. **(Ioana Popa)**

Mircea Cărtărescu: aş vrea să uit / tot ce ştiu despre poezie şi să scriu altfel

Ceea ce este bun în viață i se oferă omului de cele mai multe ori cu o porție atent măsurată – o linguriță incompletă de sentiment tranchilizant. Omului simplu nu-i este niciodată îngăduit să aibă esența sentimentului injectată direct în suflet printr-o doză completă, plină de intensitate. Iar fericirea se numără printre acele substanțe aproape interzise care se oferă cu o rație bine stabilită. În poemul „bătrân” (40 + ani) al lui Mircea Cărtărescu, O zi fericită din viața mea, fericirea ia forma unei funcții logaritmice ce crește lent, subtil și silențios înspre punctul de extremă al stării. Construind poemul în 12 etape ale procesului de atingere a congruenței cu fericirea, Mircea Cărtărescu reformează poezia sub forma unei enciclopedii atent studiate ce este menită să documenteze comportamentul uman în fața fărâmelor de sentiment. „Enciclopedia” debutează cu sentimentul curiozității și nevoia de cunoaștere care te fac să realizezi rapid că fericirea nu se reduce la eliberarea simțită în momentul în care ciocanul nu-ți zdrobește degetele, ci la buchetul de frumusețe atent cules de-a lungul unei zile ca oricare alta. Astfel, funcția fericirii pornește din punctul 0 al graficului, punct ce unește toate drumurile vieții, ascunzând bălțile cu pojghiță de ulei, șosele în lucru, electricienii, femeile cu pardesiu și eșarfe sau cerul de culoarea șofranului umed. Urcând în grafic, funcția crește deasupra axei abscisei și intersectează fericirea în punctele parcului ghica-tei unde copacii se pictau în roșu-închis, în punctele stațiilor autobuzelor galbene sau în punctele centrelor de pâine. Până aici, corpul deja începe să se obișnuiască cu altitudinea graficului fericirii și își dă voie să simtă bucuria chiar și în frig: totul te făcea, dacă nu fericit / căci era totuși frig / cel puțin dispus să ierți multe lumi în care trăiai / și să-i mai dai vreun secol de viață. Intersecția cu lumea exterioară este inevitabilă. O variabilă precum krishnamurti te obligă să-ți pui întrebări cu privire la umanitate și la degenerarea acesteia. Dar asta este doar o altă etapă din procesul de adunare a fericirii. Ea continuă cu nevoia de uitare, nevoia de reformă, nevoia de distrugere, nevoia de a-i implementa ființei umane noi funcții ce ar conduce la simulări menite să fabrice scânteii de emoție: pot în schimb face ca ființa umană / să meargă în două labe / să fie de două sexe / (...) să nu știe să fie fericit / iar dacă e fericit / să nu știe la ce e bună fericirea. Fericirea nu este însă despre reformă și schimbare radicală. Fericirea este despre poezia întâlnită pe drumul nostru zilnic. Fericirea este norul albastru ce plutește peste uzinele cu geamuri zăbrălite, tutungeria de la colțul străzii sau camioanele și mașinile ce trec pe șosea. Ceea ce reușește Mircea Cărtărescu să demonstreze, în final, este că fericirea nu este nimic altceva decât poezie. (Maria Roșca)

Invitați:

Mircea Cărtărescu
Rosa Berbel (Spania)
Noémi László
Sorin Despot
Laura Francisca Pavel
Ana Brnardić (Croatia)
Livia Ștefan
Almudena Sánchez (Spania)
Sorina Rândașu
János Szántai

Đorđe Ivković (Serbia)
Cristina Drăghici
Nick Făgădar
Andrés García Cerdán (Spania)
Alina Țărcoman-Ochea
Abel Murcia Soriano (Spania)
Maria Ivanov (Republica Moldova)
Cătălin-Mihai Ștefan
Dani Blănariu

Poeții invită un prozator: **Ioana Nicolaie**

Performance: **Ion Barbu**

Premiul Laura Albușescu pentru Editorul anului: **Lucia Popovici (Alice Books)**

Premiul Librarul anului: **Diana Mihaela (Cărturești Chișinău)**

Premiul pentru Literatură al orașului Bistrița: **Ioana Nicolaie**

Muzică:

Luna Amară / Bartolomey & Bittmann (Austria) /
Mircea Ardeleanu & Irina Rădulescu

Maria Aluaș

Mutarea

La ora 00:57, pe veranda unei căsuțe modeste se afla un băiat brunet cu ochii verzi pe nume Robert care avea o consolă în mână. El privea în zare gândindu-se la ultimele clipe frumoase petrecute cu prietenii lui în acel oraș. Știa că îi va fi dor de toate locurile, toți oamenii și de pisica vecinei sale. Dar, mai ales, îi va fi foarte dor de fata aceea blondă cu părul lung și ochii albaștri pe nume Jessie. Jessie era fata visurilor sale și el își dorea să fi rămas măcar prietenii după ce s-au despărțit dar uite că nu s-a întâmplat asta.

Știu că deja vi se pare o poveste plictisitoare și credeți că vor fi descrieri lungi cu foarte multe detalii dar nu e așa. Hai să începem povestea. EU sunt Robert și acum vă voi povesti despre mine și despre aventurile de care am avut parte de când m-am mutat în Transilvania.

Totul a început în dimineața următoare când urma să mergem la noua noastră casă. Adică eu, mama, sora mea Rebecca și fratele meu Liam. Tata urma să vină să locuiască în fosta

noastră casă cu noua lui soție, Melissa și cu surioara noastră vitregă Lilly. Mama era bucurată că ne mutam deoarece urma să stăm cu noul ei iubit Charles.

Eu și Rebecca nu-l prea agreeam dar Liam începuse să-i spună "tată" și cum mama era mai fericită de când erau împreună, am început și noi să ne comportăm drăguț în fața lui. Ne cam abatem de la subiect deci să continuăm.

După ce m-am trezit, voiam să merg direct jos să iau CD-ul cu jocul meu preferat HORROR HOME. Eram sigur că înainte de a merge pe verandă seara precedentă, am închis jocul și am băgat CD-ul în cutiuța lui. De aceea am fost profund șocat să văd cutiuța pe măsuta din sufragerie și CD-ul în mâna fratelui meu care mă privea cu o nutcă surprinsă. M-am enervat instant și am pornit cu pași mari spre el privindu-l amenințător.

- Ce naiba faci cu CD-ul meu? am strigat eu la el.

- Ce, ăăă, nimic...doar...ști tu...îl curățam de praf! Da asta făceam! zise el ștergând CD-ul cu ursulețul lui de pluș.

(Pe bune acum, Liam are doar 9 ani și se vede clar pe el că nu știe să mintă. Adică serios acum, până și eu pot inventa ceva mai bun, dar mă rog, nu asta contează. Să revenim la poveste.)

- Da sigur! De câte ori să-ți spun că nu ai ce căuta pe jocul meu! Din două motive: 1. mi-ai pierde toate nivelurile câștigate și 2. e pentru 18+ am zis eu.

- Și atunci tu de ce te joci? mi-a întors-o el. Nu ai 18 ani! Ai 15!

(Ups, am fost demascat)

- Mă joc cu Rebecca...

- Dar nici ea nu are...

- ...Și în plus, am continuat eu de parcă nu ar fi fost acolo, mie nu mie frică de păianjeni, întuneric și zombie.

Asta a părut că i-ar fi amintit de ceva. Stătea gânditor dar după a făcut o față speriată și a zis:

- O nu, nu zombie! A fost oribil! I-am visat! O nu, o nu! Ce tâmpit ești, Robert, de ce mi-ai amintit?

- Singurul tâmpit din cameră ești tu altfel nu te apropii de jocul meu! am strigat eu.

- Hei, hei! Mai ușor! Opreți-vă! a strigat o voce cunoscută.

Ne-am întors privirea. Era Rebecca. The Big Sis, cum îi spunem noi. Avea geamantanul ei în mână și ne privea cu o privire de gheață care se potrivea perfect cu ochii ei albaștri minunați. Bine, bine, ochii albaștri îmi aminteau pe atunci de ochii lui Jessie dar veți vedea că nu doar ea e fata blondă cu ochii albaștri din carte.

OK, dacă nu mai aveți chef de descrieri plicticoase sau efectiv vreți să știți care e treaba cu Rebecca, v-aș sugera să treceți la alineatul următor, mulțumesc!

- Ce s-a întâmplat? a întrebat ea.

Apoi, eu cu Liam am început să vorbim unul peste altul. El mă acuza că l-am făcut tâmpit, iar eu că mi-a furat CD-ul.

- Hei, gata! Nu vorbiți amândoi deodată! Liam dă-i CD-ul lui Robert iar Robert cere-ți scuze! Și apropo, eu l-am lăsat să se joace, mai spuse ea și ieși din cameră cu un aer de alfa.

- Bine pitic, „îmi pare rău”, am zis eu ironic.

- Mie nu! zise el și scoase limba la mine apoi fugi din cameră.

Eu am oftat, mi-am luat CD-ul și am mers sus în camera mea să-mi iau bagajul. În timp ce urcam pe scări, m-am simțit amețit și mi-era frică să nu cad pe scări așa că m-am prins de balustradă și am urcat cu grijă. Când am ajuns în camera mea, m-am aruncat în pat și CD-ul a căzut pe jos. Am aruncat o privire să fiu sigur că nu a pățit nimic și am observat că

strălucea foarte straniu, mov și verde. M-am frecat cu mâna la ochi și apoi am văzut că nu mai strălucea. „Poate doar mi s-a părut”, m-am gândit atunci.

Auzind-o pe mama cum m-a strigat, m-am ridicat din pat cu lene și încă puțin amețit și mi-am luat valiza și CD-ul. Am mai aruncat o privire spre camera mea și am coborât jos unde mama mă aștepta la ușă.

- Deci spune, tu vrei să-l așteptăm pe tatăl vostru și să vă luați „la revedere” de la el? m-a întrebat ea.

Am aruncat o privire rapidă spre Liam și Rebecca care au negat rapid din cap și am spus:

- Normal că nu, oricum nu ne înțelegem niciodată cu Melissa.

- Bravo, ăsta-i băiatul meu! zise ea ciufulindu-mi părul.

Am dat ochii peste cap și am urcat în mașină. Ura asta dintre Sidney Madison și Melissa Grant este de ne descris. Mereu când se întâlnesc își aruncă priviri feroce una alteia. Tata, fiind prins la mijloc, mereu încearcă din răputeri să le calmeze. Mai ales la ziua unuia dintre noi.

La ultimul conflict fusese ziua Rebeccai. În 11 februarie. Nu pot descrie ce s-a întâmplat. A fost un coșmar. Mai ales și pentru că a fost și Charles. Tata a izbucnit într-un acces de furie și mama la fel. Au început amândoi să țipe unul la altul în timp ce Charles și Melissa au băut ciocolată caldă și povesteau ca doi prieteni vechi.

De atunci, nu am mai sărbătorit nimic împreună și într-un fel ar fi plăcut dacă s-ar întâmpla asta în continuare.

Revenind la oile noastre, drumul a fost relaxant și nimeni nu s-a mai certat cu nimeni. Mama conducea veselă, Liam se juca Stumble Guys, Rebecca citea un teanc de cărți printre care și două cărți care mi-au plăcut mie mult: „Olguța și aventura din Orient Express” și „Gambitul hoților”, iar eu mă uitam pe geam și mă gândeam la CD-ul meu. Cum de începuse să strălucească? Mi s-a părut? Sunt nebun? Visez cu ochii deschiși? Posibil. Am oftat. Geamul s-a aburit. Am scris un cuvânt cu degetul: „Pierzător”. Se potrivea perfect cu toată situația mea. Am pierdut casa. Am pierdut prietenii. Mi-am pierdut tatăl. Am părăsit orașul. Am suflat iar pe geam și am scris „Schimbări”. Da, într-adevăr, toate aceste pierderi pentru niște schimbări. Am început să fiu optimist. O să am altă casă. O să am alt tată, alți prieteni. O să am un nou oraș de explorat. Nu sunt pierzător, am tras lozul câștigător.

(Maria Aluaș, cls. a VII-a, Școala Gimnazială „Ștefan cel Mare” -
Din volumul în pregătire TRANSYLVANIA ZONA ZERO)

Ioan Popa

Miracolul de la Sf. Spiridon

Proiectat pe fundalul dealului uriaș cu nume preistoric, înfricoșător, căminul de bătrâni *Sf. Spiridon* ocrotește vârstnici de profesii și caractere felurite, fiecare dintre ei avându-și povestea propriei vieți. Ca orice om de altminteri. Dar cum a ajuns fiecare aici? Din ce motive a fost silit să-și părăsească propria locuință și să ajungă aici, între pereții circulari ai impunătoarei construcții? Pentru fiecare dintre ei e o poveste lungă, plină de meandre, cu suișuri și coborâșuri, de n-ai ști a cărui relatare s-o ascuți mai întâi. De-ai avea puterea și răbdarea s-o faci. Unii spun că din lipsă de urmași, alții, doar așa pentru că soarta nu le-a surăs să se bucure și ei de o fărâmă de lumină în anii cei grei ai bătrâneții. Se spune că un

nevăzător din naștere nu e atât de năpăstuit ca cel ce cândva a avut vedere, iar acum n-o mai are. Aceeași pare a fi și soarta celor ce n-au avut niciodată copii, ei suportând mai ușor noua condiție decât cei ce au crescut, nu doar unul, ci poate mai mulți copii, cu toții acum uitându-i definitiv și irevocabil.

Parte dintre ei, puțini însă, și-au acceptat cu resemnare noua condiție. Și-au luat cu ei ceea ce au avut mai aproape sufletului lor din bunurile de acasă. Să-și creeze un mediu ambiant similar celui în care au trăit ani și ani. Am întâlnit persoane care și-au adus întreaga mobilă de bucătărie, căci ea, mobila aceasta, i-a însoțit viața de-a lungul anilor. O râșniță de cafea, o sărăriță, o carpetă - ce frumos suna înscrisul ei: *Fripturică, cozonaci/ bărbățelului să-i faci*, deși bărbățelul era demult dus!—erau lucruri scumpe cu care se amăgeau și încercau să-și *refacă* viața. Păreau senini, cursul vieții lor necunoscând o ruptură totală cu trecutul. Puteai comunica ușor cu ei, arătându-se de-a dreptul drăgălași și simpatici.

Alții însă nu puteau nici în ruptul capului să-și accepte noua condiție: de strămutați din toate bunurile lor undeva între niște pereți străini, reci și puțin primitivi. N-au cum s-o accepte și nici nu o vor face până la sfârșitul sfârșitului. Țștia aruncă blesteme în stânga și-n dreapta, afurisind pe cei vinovați de lucrul acesta. Au picat de fazani și gata! Au fost părăsiți de toți precum fazanul de nevasta lui, fâzânița. Aceasta făcând ouă s-a așezat gospodărește la clocit. Bărbățelul îi aducea de toate, mâncare, apă și tot de ce avea ea trebuință. Numai că de la o vreme părăsi cuibul fără a se mai uita îndărăt. Fazanul, neavând altă soluție, se puse el la clocit. Mâncare nu, apă nu, fâzânița uitând de orice urmă de datorie. Încât mai-mai să piară, bietul de el. Noroc că venise vremea să iasă puii, altminteri... De aici și vorba: Ai picat de fazan, nene! Oropșiții aceștia au avut soarta, de plâns, a fazanului.

Am întâlnit și o a treia categorie de locatari pentru care totul curgea firesc, fără urmă de regrete ori afurisenii. Pentru ei ori la bal ori la spital era tot una. Nu-i bucura, nici nu-i întrista cele ce s-au petrecut cu ei de-au ajuns aici, ori se petrec acum în jur. O poveste cutremurătoare m-a mișcat însă profund.

*

Pe banca de pe alea centrală a parcului din curtea căminului *Sf. Spiridon* de la poala dealului uriaș, de-o bună bucată de vreme își aveau locul de întâlnire aceiași, mereu aceiași, doi colocatari. El, un domn încă bine clădit, în ciuda anilor ce-l apăsau, cu păr grizonat și ochi blajini, cu vorbă domoală și cuminte. O cicatrice destul de pronunțată îi brăzda fruntea, în partea ei dreaptă, deasupra sprâncenei, dată și ea în copt. Brazde adânci săpate în obrazu-i cândva atât de luminos, trădau un chip trecut prin suferință și necazuri. Purta însă mereu pe buze un zâmbet delicat ce-i făcea încă chipul atractiv. Ordonat, păstra încă o distinsă alură de cavaler, nu întârzia niciodată la întâlnire. Ea, o doamnă încă distinsă, mai păstrând urme serioase ale frumuseții de odinioară, cu părul buclat mereu aranjat, cu urme ușoare ale unui fard abia sesizabil așternut pe fața ușor ridată. Mereu cu același mers elegant, radia întotdeauna un farmec blând și multă, multă prospețime.

Doar ei, doar ei doi. De altminteri, poporul căminului cunoscându-le povestea nici nu prea îi deranja. O poveste captivantă, un adevărat miracol, pe care cei ce le-o știau, cu greu au putut-o accepta. Cum nici eu n-aș fi putut-o accepta, cum nu putusem accepta nici povestea unei gospodine ce-și află inelul de logodnă în pânțele peștelui cumpărat de la piață în dimineața acelei zile. Și asta petrecându-se după 27 de ani de la dispariția inelului. Știrea apăruse prin anii 50 ai veacului trecut în cotidianul *Scânteia* la rubrica *Faptul divers*. Și-mi ziceam pe atunci: *Asta da poveste!* De unde și vorba încetățenită: *Minți ca Scânteia!* Cum și povestea celor doi pare de domeniul incredibilului, s-a dovedit până la urmă cu totul și pe deplin adevărată.

Miraculosul își are farmecul lui până la un punct după care orice minte lucidă așteaptă deciptarea lui. În cazul nostru ca miracolul să poată fi deslușit e nevoie de o întoarcere în timp. Și nu doar până ieri ori alaltăieri, ci cu decenii bune în urmă. Să le aflăm și numele ca să-i putem însoți în derularea poveștii lor, aproape incredibile. El, domnul Calistrat, ea, doamna Margareta.

*

Domnul Calistrat, proaspăt absolvent al Școlii Normale, de-abia luă postul în primire și viața îi și fusese tulburată din mersul convenit unui tânăr de teapa lui. Pentru că chipeș era, bine clădit la fel, pregătire solidă avea, căci, era să uit, fusese șeful promoției. Se părea că Dumnezeu i-a fost mereu pe-aproape. În alcătuirea și devenirea sa. Era tare mulțumit de postul primit și trecu numaidecât la treabă. Așa cum învățase în școală: cu dăruire și pricepere, cu osteneală cât se poate cuprinde.

La acea vreme dascălul satului, de cum se instala, pornea în căutarea unui loc unde să-și împlante țărșul. De regulă, pentru tot restul vieții. Goana către oraș pe atunci nu era cunoscută, menirea dascălului era de a fi mereu alături, cu și pentru popor. Mereu purta în suflet îndemnul lui Bărnuțiu din Catedrala Blajului, rostit la Revoluția Transilvană de la 1848 și reprodus pe tabloul lor de absolvire a școlii: Țineți cu poporul ca să nu rătăciți! Avu prioritate în alegerea postului, făcând asta de pe poziția absolventului premiant, astfel că alegerea i-a fost una dintre cele mai bune. Aproape și de oraș, cu drumuri pietruite și lumină electrică, n-ar fi schimbat cu nimeni și sub nici o formă postul ales. Și pe deasupra, cu copii cuminiți, crescuți în morala sănătoasă a satului. Poate ce spun eu acum pare banal, dar pe atunci...

La rândul ei, Margareta, aflată încă în școală la venirea lui Calistrat, tânjea după un suflet care să-i fie aproape, un suflet tânăr căruia să i se poată mărturisi la nevoie. Așa că golurile din suflete se cereau a fi umplute. Cu ce? Cu ceea ce lipsea amândurora, dragostea. În scurt timp se creă o legătură așa de puternică încât păreau a fi de nedespărțit. O dragoste adevărată, mistuitoare. O dragoste la prima vedere care nu se poate nicicând și nicicum uita.

La orizont însă tunurile prinseseră a bate. Nori grei, nori negri amenințau cursul liniștit al vieții pe pământ. Era cu puțin timp înaintea Războiului de pe urmă. Viața sătucului de pe valea ce cobora din munte, un sâtuc hărăzit de Dumnezeu cu toate frumusețile și bogățiile pământului, prinsese și ea a se zdruncina. Începuseră concentrările. Pregătirile de încăleștarea ce se întrezărea se derulau cu repeziciune de la o zi la alta.

Între cei dintâi chemați sub arme fu și Calistrat. Cum oamenii buni sunt peste tot căutați, dascălul fu silit să-și părăsească postul, copiii și satul. Desigur nu fără durere în suflet. L-au condus cei mici până la marginea satului, dar mai mult ce-ar fi putut ei să facă? Fu trimis la un regiment de infanterie, dascălimea având nefericita soarta a luptătorilor *pe jos*, ca deschizători de drumuri către inamic.

Viața aspră, de cazarmă, luă locul traiului liniștit din sâtucul lui, între săteni, dar mai ales între școlări și școlărițe. Făcu de-nceput o școală de gradați, ca dascăl el neavând nevoie de prea multe, învățat cu organizarea și cărmuirea grupurilor, pentru a deprinde specificul noii îndeletniciri în care ajunsese. Nu cu voia lui, de bună seamă. La scurt timp de la numirea în funcția de comandant de grupă i se încredință comanda unui pluton. Tocmai datorită calităților dovedite. Știa să lucreze cu oamenii, să-i prețuiască și să-i respecte chiar dacă funcția i-ar fi permis să se dedea la mult mai multe. Căci viața pe front, în condiții de război nu iartă. Un pas greșit te trimite degrabă în ghearele morții. De asta era mereu preocupat, să-și învețe oamenii cum să se păzească de dușman și de relele frontului. Ocoala termenii duri, căci avea sub comanda sa oameni maturi concentrați ce-și lăsaseră acasă neveste și copii, părinți de îngrijit în pragul bătrâneților.

Concentrările alternau cu perioade de revenire la vatră, Calistrat reluându-și munca la clasă. O afla pe Margareta, de fiecare dată, tot mai frumoasă. Și tot mai înțeleaptă. Trăiseră în toată această perioadă seri memorabile. Se gândeau tot mai mult la căsătorie. Dacă ar fi fost lumea în pace. În pacea căreia sperau cu tărie.

Într-una din seri Calistrat îi dăruie inelul de logodnă. Urma ca nunta s-o facă după ce lumea se va mai așeza. Seara în care-i dăruie inelul s-ar fi convenit una plină de lumină, dătătoare de speranțe și încredere, numai că ceva îi reținea. Margareta, cu inima împietrită și față ofilită, izbucnea la răstimpuri în hohote, presimțind o soartă pusă de-a curmezișul în calea fericirii lor. Se țineau strânsi unul de altul parcă cuprinși de groază și de cumplite presimțiri. Și-atunci chipul ei angelic se întuneca.

Primeau inelul, c-o piatră scumpă și lucitoare de smarald prinsă într-o împletitură de aur veritabil. Aur de multe carate. Dăduse pe el o avere. Dar ce putea echivala frumusețea, bunătatea și cuminenia Margaretei? Pentru ea, sau în fața ei, toate păleau. Că-i și zise giuvaergiu: *Pentru așa fată, tinere, așa dar este nemaipomenit!*

Nu se bucuraseră însă prea mult unul de celălalt în noua postură căci Calistrat fu chemat sub arme. De astă dată, se părea, pentru multă vreme. Pentru câtă, cine putea ști? Fericirea ce li anunța la orizont le fu curmată brutal. Pentru un timp ori pentru totdeauna?!

(Fragment)

A.Jurcan

Cercul

O mașină potopită de căldură se plimbă apatică prin oraș, ca să anunțe sosirea cercului în piața cea mare:

-Nu ratați evenimentul!

Vor evolua sub cupolă cei mai importanți oameni politici ai vremii, însoțiți de animalele care le seamănă! Veți asista la demonstrațiile lor de o echilibristică animalică rafinată, conjugată și profetică! Eventualele cadavre vor fi scoase la licitație. Nu ratați evenimentul secolului!

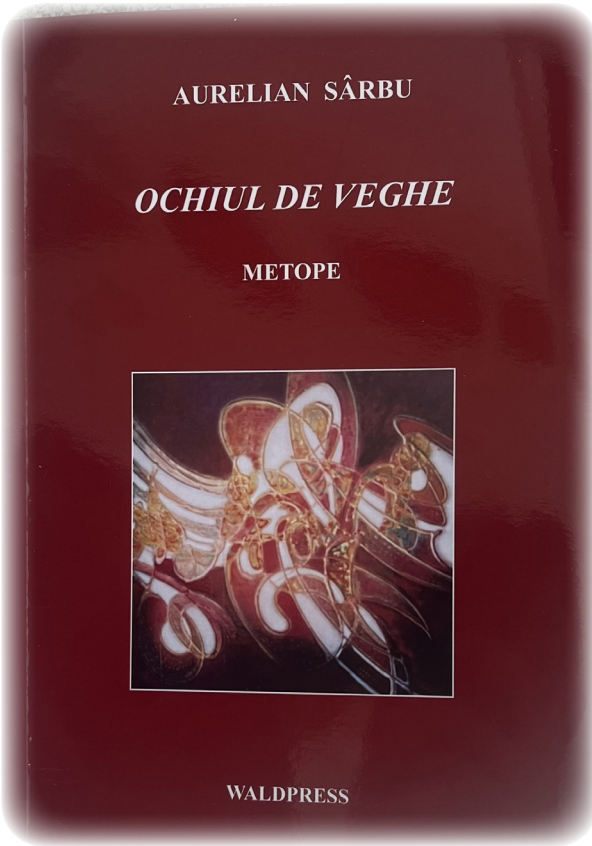
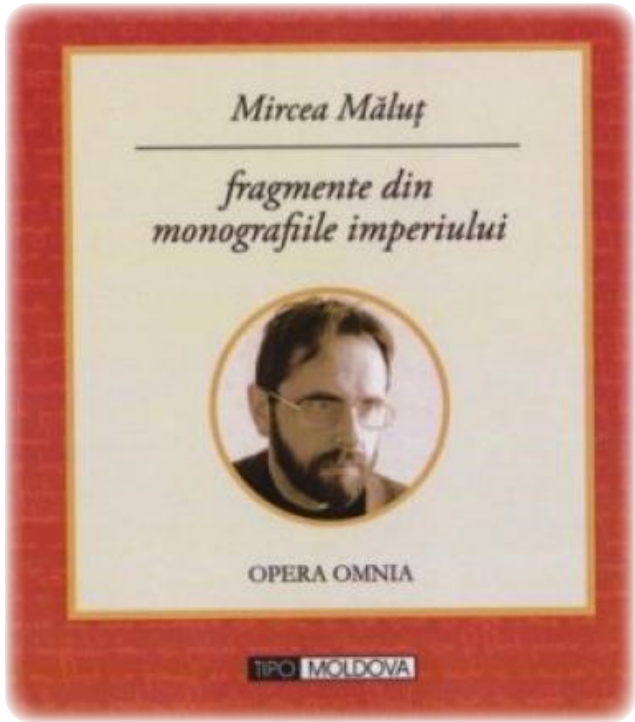

Nicolae Avram

Constantin Stancu

Limitele poetului

Geometrii lirice

Există cărți la care revin mereu cu plăcere. Și la autori dragi.

Nu am nicio îndoială că pentru poetul Mircea Măluț, logica se termină acolo unde încep limitele. Sfârșitul. Mircea Măluț (alias Marcel Seserman), profesor de matematică, fost subprefect, actualmente bibliotecar, s-a născut în Beclean. A copilărit pe malul Someșului ca și poetul Aurel Onișor și Mircea Cupșa. Singurii stihari care au văzut lumina zilei în orașul de pe Someș. Asta dacă nu greșesc. Nu Măluț (sătul din care provine), ci malul, țărmul, marginea. Hotarul. Granița. Limita sub auspiciile căreia a văzut lumina tiparului „*fragmente din monografiile imperiului*” (Editura Tipo Moldova, Iași, 2012). O carte care stă sub semnul unui „*enigmatic imperiu*” (Gheorghe Grigurcu):

aici la marginea imperiului
viitorul e ca un incest al destinului

Limita/granița (marginea) e una din polii liricii lui Mircea Măluț. Ca într-o catedrală, poetul continuă conversația cu ținuturile gândului. Meditației. Verdictul, pe care-l dă poetul, este că aceste margini (limite) nu sunt decât bucăți de pânză veche. Zdrențuite. Fâșii de cârpe rupte, stinse care acoperă fața acestei lumi căreia, noi, nu-i mai aparținem. Până și inima omului, deschisă să intre „*saltul cu gheare cu tot*”, face tot posibilul să fie prezentă la „*ziua căderii*”. Și oare de unde te poți prăbuși mai abtîr decît de pe marginea unei prăpăstii?: în pierzania care ți-e hărăzită ca zeu și vierme deopotrivă:

cu asedii prelungi mă-ntîmpină viitorul
știi că demult marginile mă așteaptă flămânde
și fac obositoare și complicate calcule
pentru fărîmîtura de echilibru

Sunt sigur că Mircea Măluț, poetul născut în Beclean, va începe o nouă viață: într-un limbaj. Și eu nu mi-l pot imagina decît la Măluț (ca dar al Someșului), aruncînd cu pietre în apa râului de pe mal (stare de revelare) de unde va deduce, probabil ca și Wittgenstein, că „*limitele limbajului meu sunt limitele lumii mele*”:

oricum ai merge
tot pe-o margine te afli
între două verticale de întuneric
.....
suntem ecoul acestei mici erori imperiale
și se desfoliază frica în fâșii lungi
cînd se toarnă seara în azimi

Poezia are vârstele ei. Pentru Aurelian Sârbu poezia este locul unde se duce să ia o gură de aer, să trăiască și să re trăiască mirajul cuvintelor. El creează anotimpul său poetic, îl vizitează și mai ia o porție de eternitate. Uneori i se pare iluzorie, dar este acolo. Prin volumul de versuri *Ochiul de veghe*, poetul ne propune, așa cum o afirmă pe prima pagină, metope. Textele au apărut la editura Waldpress din Timișoara, în anul 2025. Coperta ne prezintă o pictură de Mircea Bălcă (din Deva), semnificativă, cu un titlu reglat pe ritmurile poemelor, *Fantezii cromatice* (Coperta 1, ulei pe pânză). Titlul este preluat din arhitectura veche, practică de greci. El sugerează ideea că poezia leagă structurile între ele, are un mesaj scris pe blocul de legătură. Pentru poet, versurile se înscriu într-o construcție originală, complexă și simplă, totodată. Unele poeme sunt condensate în fraze definiție, toate la un loc formează povestea.

Ființa poetului este obiectul inspirației sale, timpul o străbate, vechi iubiri cutreieră mintea acestuia, ceva se scurge în abisul existenței, o vede prin semnele care apar și se sting. Un port, o gară, un tren, un tărâm, o insulă, corăbii care pleacă, anotimpuri în derivă. Peste toate năvălesc elementele construite de-a lungul timpului venind dintr-o cultură asumată, elegantă, din cuvinte care păstrează argintul clipelor. Tăceri, umbre, lumini, zăpezi, un drum, o cărare. Elemente care compun contextul în care ființa se rotește după sunetele din culori vechi, cunoscute, asumate. E și poetul o *culoare* care pâlpâie discret lângă o clepsidră cu nisipul auriu. Nichita Stănescu spunea că este doar o *pată de sânge* care vorbește... Sugestia vine implicit din versurile picurate. Ochiul de veghe dă măsura timpului trăit, el este atent la căderile și zborurile ființei, este acolo, în lanul de texte nescrise, le transmite spre mâna poetului, harnică și disponibilă...

Volumul are trei cicluri: Între ziduri de ape; Ieșirea din somn; Scara fără trepte. De la cuvânt la tăcere, de la ieșirea în larg la retragerea spre tărâm. Apele dau năvală, ele s-au metamorfozat în timpul moale, evadarea din somn o permite, dar există o scară complicată, treptele au dispărut în cer, certitudini relative...

Apele au un drum a lor, există o simfonie discretă, posibilitatea mersului pe ape, dar și fântânile metaforei, o noapte de veghe lângă poem. Un portret în oglindă ar putea schimba sensul, dar există Golgota fiecăruia. Mereu apar cărțile închise, o vârstă de gheață, o margine de anotimp, apoi vine vremea zăpezilor, cu timpul și netimpul lor alb, apoi zăpezile se înnegresc. Sub tainice ninsori există mijlocul lumii, un paradis negociat...

Poetul are capacitatea de a fixa ideea care străbate ființa, a eliminat zgurile zilnice și s-a repliat într-o sărbătoare a cuvântului: „îngăduie-mi un timp să tac/ până nașterea mea se va isprăvi” (p31); „e atîta lumină izvorâtă/ dincolo de cerul albastru” (p. 49); „rătăcit dintr-un cer improvizat/ urc costîșa livezii mele” (p. 59); „în morile de vînt s-au cuibărit păsări de noapte -/ se scurge un timp dezacordat” (p. 83); „văd cu ochiul de veghe/ gândul altor geometrii” (p. 92) etc.

Despre menirea poetului, despre muncile lui: „lucrarea mea în cuvinte/ e o întîmplare a luminii/ pretutindeni călătoare/ nesupusă izvorului/ nici secetei” (*Arachne*, p.17). Este prezent și dirijorul, cu o partitură eternă, cu bagheta înfipț în nota supremă. Este arta ca noimă, una care vine dintr-un proces necesar, generînd frumosul, gândul înalt.

Poemele au o tensiune aparte, prezența unui prezent acut, plus destinul care solicită ființa, un poet nu este de capul lui în lume, viața are sens, chiar dacă se pleacă sub o povară suportabilă: „numărul meu n-a ieșit câștigător la nicio ruletă/ în turla bisericii/ o formă de demiurg/ surd și orb/ trage de unul singur funia clopotelor/ îngăduie-mi un timp să tac/ până ce nașterea mea se va isprăvi” (*Nepăsare*, p. 31).

Un sentiment al abandonării vine în viață, unul care este acutizat de vîrstă, timpurile lucrează dincolo de aparențe, anotimpurile generează noi abisuri: „vremea și-a pierdut marginile/ s-au înnegrit zăpezile/ culorile și-au schimbat locul între ele/ umbre alungă rostul luminii/ un chip hidos e-n rama Giocondei” (*S-au înnegrit zăpezile*, p. 114). Dincolo de oglindă, într-o zonă subtilă, omul se vede nenăscut, un orfan părăsit, țipînd, într-un orfelinat zăvorât și el. Taina ființei, captivă într-un poem.

Peste toate, dorința de trece de margini, rugăciunea care ar putea face posibilă o realitate dincolo de realitatea imediată: „în nopți de veghe/ lasă-mi poarta deschisă/ să văd cetatea ta pe dinăuntru/ să-mi petrec o vreme veșnicia lângă tine/ ca să-ți străbat deșertul/ nu-mi biciui/ nu-mi înseta cămilele/ nu-mi mărunți cuvintele” (*Noapte de veghe*, p. 36).

Cautînd axa lumii, poetul se poate baza doar pe *ochiul de veghe*, atunci percepe sensul luminii: „doar ochiul de veghe deslușește/ jocul tainic al felinarelor celeste/ și undele drumului/ hotărât la ivirea sa din lumină” (*Axis mundi*, p.25).

O resemnare atroce se desenează în textele publicate, un destin implacabil zăvorât în taine. Poetul este atent în pădurea de semne, încearcă să vadă dincolo de orizontul cuvintelor care se destramă. Un sentiment omenesc. Ar fi putut veni un optimism presupus în textele publicate, dar energiile s-au stins, deși lumini mai pâlpâie, deși mai există o Golgotă în memoria de unică folosință.

Livius Petru Bercea reține în postfață: „Poemele – în spiritul liricii cu care ne-a obișnuit poetul deveneau al cuvântului – sunt, în esență, concentrate expresii lirice ale unor stări care l-au marcat tot timpul: rostul (rolul) poetului în angrenajul uman; atitudinea față de verbul creator; o anume <<sfială>> în fața cuvântului și a puterii sale; un accentuat și continuu sentiment al trecerii vremii, al <<coborâșului>> și al alunecării existenței, dar și o detașare de cele lumești și, în consecință, o acceptare a destinului” (*Captiv între cuvinte*, p. 132).

Poemele curg libere într-un spațiu liric, fără semne de punctuație, cenzura gramaticală a fost abolită pentru a da sentimentului unui modernism actualizat, deși Aurelian Sârbu este un spirit clasic, bazându-se pe formele unei culturi asumate, pe valorile certe ale mitologiei grecești sau iudeo-creștine, pe speranțele unui lucid care acceptă prezentul ca un port/ stație/ casă/ drum concret(e).

Lipsesc din calendarele sale sărbătorile unui ritual impus, dar lumea se clădește pe alte geometrii în această poezie forțată de trendul despărțitor.

Aurel Codoban

Poezia între frumusețea senzorială și neliniștea metafizică

Ne aflăm nu doar la aniversarea unei vârste rotunde, ci la celebrarea unei vieți trăite în și prin poezie.. La 70 de ani, Dumitru Cerna nu este doar un poet al Clujului, ci un spirit care a știut, cu o rigoare calmă și o fervoare interiorizată, să transforme timpul în cuvânt, neliniștea în vers și remușcarea în catharsis.

Volumul său recent, cu titlul ce pare el însuși un poem – „Freamătul și tulburarea. 70 de poeme ale împăcării, șapte ale remușcării și încă unul în patru părți, asemeni zărilor” – nu este doar o carte, ci o sinteză lirică a unui drum. Este bilanț și destăinuire, rugă și răspuns.

Mă opresc o clipă la poemul care dă titlul volumului „Freamătul și tulburarea”. Este un text liric dens, de o sensibilitate metafizică și senzorială profundă. În stilul meu, l-aș analiza astfel:

1. Semantic, poemul este construit pe metafore ample și imagini poetice sinestezice, în care trupul devine axul central al unei experiențe mistice, spirituale și senzuale deopotrivă. Avem o opoziție subtilă, dar constantă între: trup și spirit, rătăcire și adăpost, viață și moarte, nord și orient, iarnă și primăvară.

Câteva exemple semnificative: „trupul meu cel tulburat” → o metonimie pentru întreaga ființă, aflată în conflict existențial; „plânsul lui Dumnezeu” → o metaforă metafizică a durerii divine, posibil legată de condiția umană; „cerul mirodeneilor” și „cardamonului sângerând” → sinestezie și simbolis oriental al senzualității și transcendenței; „trupul meu bucuros de Moarte” → paradox existențial care indică o eliberare prin moarte, apropiată unei viziuni mistice sau filosofice.

2. Hermeneutic.

Dimensiunea inițiativă: Poemul poate fi citit ca o călătorie a sufletului (sau a eului liric) prin diverse stadii: exilul și rătăcirea („prin nord rătăcitor”) – simbol al despărțirii de sine și de armonie, căutarea adăpostului („cetina mi-a fost umbrișul”) – refugiu în natură, simbol matern, confruntarea cu divinitatea („plânsul lui Dumnezeu”) – experiență a sacralului, sublimarea dorinței și acceptarea morții ca formă de înflorire („trupul meu bucuros de moarte”) – final al unui parcurs spiritual.

Dimensiunea sacră și senzuală: Elementele orientale (mosc, cardamon, șofran, uleiuri esențiale) nu sunt doar exotisme, ci coduri ale misticii sensuale (posibil sufită). Se sugerează o unificare între sacru și trupesc, într-un limbaj poetic apropiat de extazul mistic.

Referința lui Hamlet introduce o aluzie culturală reflexivă și existențială la arhetipul ființei care oscilează între rațiune și moarte. „Turmalina neagră” devine aici un simbol al introspecției profunde, iar „luna care vorbește cu oaspeții Raiului” aduce un ecou liric al unei comuniuni cu transcendentul.

Poemul construiește un univers poetic introspectiv, în care trupul, natura, divinul și moartea sunt puse în relații simbolice complexe. Este o poezie a metamorfozei interioare, a tranziției dintre lumi, scrisă într-un limbaj poetic profund și polisemic. „Freamătul și tulburarea” este o odisee lirică a ființei în căutarea sensului și a reconcilierii dintre trup și spirit. Poemul reușește să creeze o atmosferă tensionată între frumusețea senzorială și neliniștea metafizică, într-un limbaj poetic sofisticat, cu valențe hermetice și mistice.

De la început, cele patru poeme „Nemairătăcirea I-IV” deschid simbolic volumul ca un prolog al regăsirii.

Titlul lor vorbește despre sfârșitul rătăcirii – o declarație de împăcare cu sine, cu destinul și, poate, cu poezia însăși. E un gest de limpezire, de repliere către esență.

Există un fir liric discret sezonier – „Primăvară în mine”, „Toamnă”, „Iarnă”, „Iarnă (a doua și a treia variantă)” – indicând o alternanță între stări, vârste și înțelegeri. Poemele nu sunt doar despre anotimpuri, ci despre transformările lăuntrice ale eului poetic. Iarna, repetată obsesiv în trei variante, pare a fi metafora maturității, poate chiar a senectuții contemplative, dar nu lipsite de intensitate.

Titlurile dintre paranteze indică o poezie eliptică, esențializată, în care uneori doar o imagine este lăsată să plutească în suspensie. Aceste titluri-sugestii – („vale a teilor”, „plâng cuvintele în mine”, „cerul mirodeneilor”, „desprinderea de țărână”) – sunt ecouri ale unei poetici a simțurilor și a interiorității. Parfumul, căldura, anotimpurile apelează la o sensibilitate olfactivă și vizuală pregnantă – semn al unei poezii senzoriale, dar profund simbolice.

Înspre finalul volumului apar poezii care deschid spre sacral interiorizat: „Poem aniversar”, „Însămânțarea norilor”, „Noaptea adăpostirii”, „Preîndurare. Acestea marchează nu doar o privire retrospectivă, ci o deschidere spre transcendență. Poezia devine aici un gest de rugăciune, o liturghie personală.

Poemele nu sunt organizate într-o formă rigidă, ci urmează o fluiditate tematică care alternează între natură, remușcare, eros, memorie, moarte și revelație. Totuși, coerența volumului stă în căutarea unei împăcări: cu timpul, cu moartea, cu greșelile trecutului. Această reconciliere nu e una simplistă, ci o trudă a sinelui matur, poetic și spiritual.

Așadar, volumul „Freamătul și tulburarea” este o meditație lirică despre vârstă, remușcare, memorie, iubire și speranță. Cele 70 de poeme ale împăcării – poate o trimitere discretă la cei 70 de ani – par a însemna nu o renunțare, ci o liniște atinsă prin zbucium. Nu împăcare cu lumea, ci cu sinele. Freamătul de altădată rămâne, dar se filtrează printr-o luciditate poetică matură. Este un volum al echilibrului fragil, al înțelepciunii care nu se proclamă, ci se scrie.

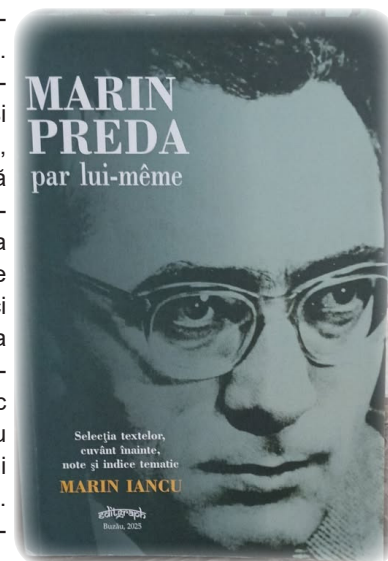
Cele șapte poeme ale remușcării – poate ecouri ale greșelilor mărturisite, poate ale durerilor care nu se vindecă niciodată complet. Șapte, cifra desăvârșirii. Ca niște psalmi la ceas de seară. Dumitru Cerna nu caută să se absolve, ci să se înțeleagă.

Poemul – acel „încă unul în patru părți, asemeni zărilor” – închide simbolic cercul, trimițând la ideea de deschidere totală, de universalitate, de acceptare a tuturor orizonturilor. Este o viziune panoramică a sinelui care a trecut prin freamăt și tulburare, dar a ajuns în zarea liniștirii. El este o imagine a poetului care, ajuns în răscrucea vârstei, privește în toate direcțiile: spre trecutul care îl întemeiază, spre prezentul care îl cheamă, spre viitorul care îl așteaptă și, poate, spre un cer interior, unde toate sensurile se adună. Poetul nu îmbătrânește – el se adâncește în sine. Iar Dumitru Cerna este dovada vie că poezia poate fi un mod de a rămâne tânăr fără iluzii, dar cu speranță. Astăzi, la 70 de ani, îl aniversăm nu doar pe omul care a trecut prin timp, ci pe cel care a știut să-l cuprindă în cuvinte.

Ion Cristofor

Galeria cărților

Marin Preda m-a fascinat întotdeauna. Iată de ce sunt bucuros că Marin Iancu își continuă cercetările, publicând recent două cărți dedicate prozatorului ce a marcat proza secolului trecut. Cele două volume sunt mici tezaure în biblioteca mea. Toată gratitudinea mea ilustrului critic și istoric literar pentru generozitatea de a-mi trimite cele două cărți. Îi urez succesul pe care-l merită din plin!

O surpriză care m-a lăsat mut. Nu știu cum i-aș putea mulțumi ilustrului poet și critic literar Christian W. Schenk, traducătorului care a făcut atâtea servicii culturii naționale. În asemenea vremuri ticăloase poetul acesta e o lumină. Cum aș putea să-i răspund lui Christian W. Schenk decât cu o plecăciune de inimă și un profund Danke! E un studiu de o vastă erudiție, scrisă cu ochiul unui poet generos și, mai ales, iubitor al poeziei românești.

O carte de poezie care m-a cucerit. Autoarea volumului „MARTIE CURGE, APRILIE VISEAZĂ. ACUARELE”, Andrea H. Hedeș, este o personalitate polivalentă a literaturii de azi. Poetă, prozatoare, critic literar, traducătoare, poeta clujeană conduce o revistă de mare prestigiu, NEUMA, precum și editura cu același nume, dirijată cu o exigență lăudabilă, cu o certă, lăudabilă competență. Volumul de față, tradus de poetă în limba engleză, e prevăzut cu desenele autoarei, pline de sensibilitate.

Poeme de notație, după cum sugerează și subtilul „Acuarele”, ne descoperă o emoție fluidă, de un dramatism abia ghicit, profundă, poeziile fiind transcrise cu o finețe remarcabilă a caligrafiei.

„MARTIE CURGE, APRILIE VISEAZĂ. ACUARELE” e o carte de zile mari! O felicităm pe autoare și-i dorim tot succesul pe care-l merită cu prisosință.

STUDIUL LITERAR
ASUPRA VOLUMULUI

BUFNIȚA DIN
CURTEA ACADEMIEI

ESEU MONOGRAFIC

CHRISTIAN W. SCHENK

DIONYSOS
LITERATUR-UND THEATERVERLAG
2024

ANDREA H. HEDEȘ

MARTIE CURGE, APRILIE VISEAZĂ
ACUARELE
Flowing March, Dreaming April
Aquarelles

Icu Crăciun

Teatrul lui Dan Botta (II)

În „drama liturgică în patru acte”, Soarele și Luna, Arhanghelul Uriil se autonumește Arhanghelul „pierzării”. El spune povestea mândrului Soare, cel ce umblă de nouă ani „să se-nsoare”, perioadă în care „N-a rodit negrul pământ”. Femeia cu Pruncul în Brațe îi cere să lase mulțimea să ajungă la miazăzi, unde se zicea că e cald, iar ea își va putea crește pruncul. Întâiul Muribund îi spune că Soarele s-a îndrăgostit de sora sa, „dar cu o dragoste lumească”, iar „dragostea lumească nu are loc în ceruri”; această patimă „îl întunecă”. Arhanghelul le spune celor Trei Muribunzi că a venit să aducă „pierzare, desnădejde, moarte, durere”, el fiind „întruparea Ananghiei și a Nevoiei”, „sabia Săvârșirii și a Desăvârșirii”. A Doua Zână o anunță pe Ileana Cosânzeana că se apropie Apocalipsul, „sfârșitul pământului”, iar cea

Dintâi Zână că „Dacă oamenii pier”, și rostul tuturor zânelor în lume va pieri. Cea de-A Patra Zână este și mai pesimistă: „Pieirea se întinde ca un talaz înfricoșat. Gerul cuprinde tot pământul. Pâcuri de oameni fug către miazăzi”. Ultimele patru zâne, dimpotrivă, spun că „au aprins în ochii oamenilor Nădejdea, Credința”, le-a pus pe buze o picătură de vin”, le-a înmulțit „pâinea în traistele lor sărace” și le-a dezghețat „laptele din sânul mamelor”. Ileana Cosânzeana le felicită, iar „Corul Ulmilor plânge pe oamenii care n-au rădăcini”. A Noua Zână comentează astfel schimbarea Soarelui: „E mai palid ca niciodată. Târăște după el un lung giulgiu de sânge și de purpură neagră”, iar „Zarea e pătată de patima lui”. Zânele se tem de oameni. Ileana Cosânzeana le liniștește; ei „sunt aproape neîntinși”. Oamenii o binecuvântează, fiindcă îi fac să sufere ca să-i mângâie „cu vederea sa”, că le dă „viață”, pentru că au văzut-o că i-a apărut de moarte. Femeia cu Pruncul în Brațe o binecuvântează fiindcă i-a înviat copilul. Ileana Cosânzeana îi sfătuiește să plece, deoarece în tărâmul ei „adie boala veșniciei”, „florile nu se oflesc niciodată” și ei vor intra „în neîntinș”. Ea nu mai suportă să vadă atâta suferință în rândul oamenilor. Aidoma zânelor, știe că „Dragostea biruie moartea”. A Zecea Zână îi spune să-i ceară Soarelui să zidească pentru nunta lor „o mănăstire de marmură în Ostrovul-de-pestre-Mare cu nouă altare pentru a întârzia moartea oamenilor” și „un pod de aramă din smârcurile mării până la Ostrovul-de-pestre-Mare”. În numele iubirii lui pentru ea, va face un târg cu ladul, căci „chinul iubirii este mai cumplit” decât acesta. „Sărmanul meu frate! Azi s-a schimbat atât de mult”, constată ea. „Răsuflarea sa încărcată de patimă mă arde. Inima sa fanatică mă doare. Sunt ca un oraș împresurat, învălțit de o armie cumplită, cu mii de flamuri de foc, cu mii de lănci scânteietoare, arsă de sete, înnebunită de dor. Dar îl iubesc. Și-l aștept în fiecare seară să-mi spună litania lui. Aceeași litanie. De nouă ani, aceeași litanie. Litania care mă umple de rușine și de groază. Dar simt că dacă nu mi-ar spune-o în fiecare zi, cu același suflet pătimaș, aș înnebuni”. Soarele recunoaște că nu o visează decât pe ea, că o caută întruna și că tânjește de dorul ei, ea fiind „o desăvârșită icoană a sufletului său”, drept pentru care îi cere să se logodească. Ileana îi reproșează că este „cuprins de setea păcatului”. Ca urmare a patimii iubirii sale pentru Ileana Cosânzeana, s-a dezlănțuit „urgie pe pământ, iar „Oamenii mor”. Pentru a salva omenirea, ea acceptă să se logodească cu condiția să-i îndeplinească ceea ce-i sugeraseră Zânele. Soarele se angajează, convins că va înfrânge „toate piedicile”.

În actul II, Soarele zorește pe Marele Meșter să termine mai repede cerințele Ilenei Cosânzeane, „De-ar să se deschidă aici cele 99 de guri ale ladului și prăpastia chaosului străbun”. Din păcate, zece mii de oameni mor înghițiți de apa mării. Soarele este hotărât să înfrunte „legile Zidirii” pentru a-și duce planul la bun sfârșit, pregătit să se răzvrătească și împotriva Domnului. Arhanghelul Uriil, Îngerul pierzării, „trimesul Domnului”, îi spune Soarelui că glasul Cățelului Pământului „e durere, și orice durere este un dor, o năzuință”. El proslăvește desăvârșita frumusețe, armonia cea de peste fire, prin însăși lipsa pe care o plânge, prin dorul de care lătratul lui sălbatec e pătruns”. Soarele năzuiește cu „o sete neistovită” la Ileana. Pentru Arhanghelul Uriil „ladul este încordare spre neîntinș și spre rău, și răul este purtător de moarte și pieire”, dar și „purtător de viață, căci, în sine, nimic nu pierie, și o putere atotprefăcătoare mișcă și străbate lumea, și armonii noi se nasc și plutesc pe întinderile Cerului”. Acum, apar chipurile osândite ale lui Idip și locastei. Idip este cel care își scosese ochii când a aflat că a făcut dragoste cu mama lui, locasta, la îndemnul lui Apollon. Idip își ucisese tatăl. Tot acum se perindă pe scenă Amnon, fiul împăratului David, și Tamar, sora lui. Amnon este dezgustat de sora lui, pentru care ura lui nu este „altceva decât înfricoșată iubire”. Păcatul lor „este ladul, dar iubirea e mai tare decât ladul”. La fel s-a întâmplat cu

Semiramida și Ninos (fiu și soț), Fedra și Ipolit (fiu vitreg și iubit), Elina și Deifovos (soțul și cumnatul ei) sau Ptolemeu și Arsinoia (frate și soră); Arsinoia ajunge să se căsătorească cu cumnatul ei. Noul soț i-a ucis copiii, iar ea a fugit în Egipt, unde fratele ei a adăpostit-o, după care a luat-o de soție. Menelas (soțul dintâi al Elinei) i-a scos ochii lui Deifovos, i-a tăiat nasul „Și, pesemne, și altceva”, fiindcă s-a culcat cu soția lui. Fiecare își spune povestea, inclusiv Iovan Iorgovan, cel care o vrea de soție pe sora lui, cea care se va arunca în apele Cernei. Toate perechile acestea aprobă faptul că păcatul lor este „ladul, dar iubirea e mai tare decât ladul, care slăvește frumusețea”. Cu patima sa, Soarele alege ladul numai să fie împreună cu Ileana Cosânzeana; în felul acesta, el îndeplinește toate dorințele Ilenei Cosânzeane.

În actul III, apar cele cinci Știmate ale mării care descriu alaiul nunții Soarelui cu Ileana Cosânzeana, ce își adresează unuia altuia delicate cuvinte de iubire. Știmatele le cântă un cântec de „pierzare, farmecul adâncului”. Ileana aude cântecul, iar când vrea să se arunce în mare, Soarele o „salvează”. În scena 2, ne aflăm în incinta Mănăstirii-Albe-de-pestre-Mare. În timpul cununiei Soarelui cu Ileana, zânele își dau seama că mireasa este pierdută, icoana Maicii Domnului cade cu mare zgomot, după care urmează prăbușirea icoanei cu Isus. Ileana Cosânzeana îl imploră pe Soare să nu facă nunta, s-o amâne pe altă dată. Soarele refuză. Preoții scapă, pe rând, cununa ce trebuia pusă pe capul Soarelui. În final, Soarele rostește cele ce trebuiau spuse de aceștia, își pune singur cununa pe cap, dar, când să-i pună cununa Ilenei, lumânările se sting și mulțimea constată că mireasa a dispărut.

În actul IV, Ileana Cosânzeana este în zdrențele rochiei de mireasă și umblă numai noaptea. Femeia cu Pruncul în Brațe îi spune că peste ținuturile acelea s-a abătut frigul, cu toate că acolo a fost întotdeauna primăvară. Copilul este bolnav, dar Ileana îi promite că îl va scăpa de la moarte. Din păcate, ea își pierde puterile, iar copilul moare. Femeia o roagă să-l învie. Ileana Cosânzeana se sinucide, aruncându-se în mare. Știmatele mării o găsesc și constată că a murit „fiindcă nu mai este desăvârșită”. „Păcatul a aruncat asupra-i o umbră, a pus asupra-i o pecete de lut” zice A Treia Știmă a Mării și că „Și l-a răscumpărat, cu însăși ființa ei, ea, cea fără de moarte”, iar cea de-A Doua Știmă că „Aceasta a vrut-o Dumnezeu. Poate, cine știe, ca să-i dea puțință să-și răscumpere păcatul”; Întâia Știmă a Mării concluzionează că „Lumea a pierdut cu ea canonul și paradigma frumuseții”. Soarele se aruncă peste trupul surorii sale. Știmatele îi spun că Ileana a murit prin păcatul lui, înfrângând „legile lumii și pe Dumnezeu” El cere să-i fie lăsată măcar „amintirea ei” și îi spune Arhanghelului Uriil că „acum” o iubește mai mult ca altădată, deși ea este moartă. Replica Arhanghelului este memorabilă: „Închide ochiul tău. Astupă urechea ta. Întunecă mintea ta. Leapădă-te de cele ce sunt. Leapădă-te și de cele ce nu sunt. Și de cunoaștere, și de necunoaștere. Fii tu însuși până la neîntinș... spre a cunoaște pe cel mai presus de ființă și mai presus de cunoaștere. Ochiul tău de aur se închide, se întunecă și se risipește. Fii desăvârșitul întuneric. Fii iubirea – întunericul în care sălășluiește El”. În scena 3, ne aflăm în Rai, alături de serafimi, heruvimi și alți îngeri, unii încălțați, alții desculți. Arhanghelul Gavriil îi spune Soarelui că Jerfa Ilenei Cosânzeana l-a mântuit, Arhanghelul Rafail că l-a mântuit câința, Arhanghelul Saltii că l-a mântuit credința. Pentru Arhanghelul Uriil, Soarele este văzut ca „simbol al Binelui”. Arhanghelul Mihail îi spune că Dumnezeu i-a dat „pe Ileana de soră în Ceruri și soție fără de prihană pe pământ” și că „iubirea sfântă, fără de prihană, luminează Cerul” și „De aceea a venit să nu vă atingeți niciodată”. Arhanghelul Soltii le prevestește că se vor zări doar cu ochii, dar să fie „tot despărțiți”, iar Arhanghelul Indiil că „zi și noapte, plini de dor,/ Arși de foc nestingător,/ Veșnic să vă alungați”, iar Arhanghelul Varahiil să cutureiere mereu cerul. La rândul său, Iovan Iorgovan se întâlnește cu Fata-din-Piatră și îi spune că el „n-ar pleca niciodată din Rai”.

Inspirată din balada populară cu același nume, din colecția lui Vasile Alecsandri, Soarele și Luna este, așadar, o prelucrare din mitologia creștină. Inventivitatea și finețea psihologică demonstrează performanța sa erudiție umanistă, clasicizantă, în care ideile abstracte sunt plasticizate, Dan Botta dominându-și atât subiectul, cât și personajele. Dramele sale au o mulțime de alegorii, parabole, populate de personaje ale mitologiei antice sau ale folclorului românesc.

„Scenariul pentru un film romantic”, după Sărmanul Dionis al lui Eminescu, merită comentat în prisma preocupărilor teatrale ale lui Dan Botta.

Sub cerul nocturn, Dionis, un tânăr „cu înfățișare tristă”, „în veștmânt romantic”, trece pe străzile Iașilor, purtând cu sine o carte de magie: Arhitecturae cosmicae sive astronomicae geotrenticae compendium. Are în deget un inel magic a cărei piatră „lucește, în lumina de lună”. Casa lui este „un conac primitiv, demult părăsit”. Odaia unde trăia era dezordonată, plină de cărți, împrăștiată peste tot, stampe curioase și, firește, un craniu de om. De la un alt conac, de vizavi, se aude clavirul Mariei, care „inundă aerul nopții”. Ioana, mama Mariei, o asculta „din umbră”. Ochii Mariei și ai lui Dionis se întâlnesc. În fereastră apare „motanul glorios al Sărmanului Dionis”. Dionis iese și se îndreaptă spre castelul Mariei. În dialogul celor doi, Maria recunoaște că Dionis este mai puternic decât ea, că este „prada” lui. „Sărut urma pașilor tăi, murii peste care trece urma ta” declară tânărul, amintindu-ne de celebrul vers al lui Nichita Stănescu. Maria îi mărturisește că este logodită, că tatăl ei a promis-o altcuiva de când era „abia copilă”. Ea îi promite că nu-l va părăsi niciodată. Amândoi ar dori să plece „departe de lume”, „Într-un alt loc... Într-un alt timp... Într-un secol însetat de iubire...”. Dionis se întoarce în odaia lui. Cartea de magie „luminează tot mai tare”. O mână nevăzută o răsfoiește. Brusc, „Toată casa este bătută de un vânt sălbatec”. Are loc o teleportare a eroului în anul o mie patru sute. De data aceasta, este îmbrăcat „într-un veștmânt de cleric medieval”, iar pe masă se află cartea magică, deschisă la pagina a șaptea; nu lipsește nici „hârca cu rânjet etern”. Lumina lunii pătrunde „prin ferestrele arcate”. Dionis, cufundat într-un „somm letargic, este privit de Ruben, „un bătrân de o antică frumusețe”, cel care „cunoaște ca nimeni altul cartea cea mare a firii”. Dionis se trezește și îi spune bătrânului că el este diaconul Dan, învățăcelul său, de la școala domnească din Suceava, cel care în calitate

Ionel Bota

Poeme sărite de pe Fix

Unul din poeții elitei literare din Banatul Montan, Nicolae Irimia, publica în vremea nenorocitei pandemii, la editura prietenului său, istoric al culturii și critic literar, Gheorghe Jurma, volumul *Poeme sărite de pe Fix* (Reșița, Editura TIM, 86 p.), carte a cărei structură tematică dar și prosodie vrea să fie un anti-program estetic șoc, în realitate, însă, adevăratele-i mesaje sunt incidențele crizismului prezenteist în care bălăcărăm, noi și confuza noastră societate, cu toate iluziile noastre democratice, de peste trei decenii. Când editurile se lasă plătite copios, până la applatizarea axiologiei producției lor, de autori fără pic de talent și aproape agramați când e vorba de *scrierea* literaturii dar bine înarmați cu orgolii, veleitarism maladiv și bântuiți de o grafomanie care pare și astăzi fără leac, nu poți gestiona un viitor al culturii. Lipsesc adevăratele ținte, idealurile sunt de-a dreptul ostile continuităților de la o generație la alta și n-au substanță, persistă impresia de lubrică viermuială în jurul unor mituri false și de spectacol grotesc-hilar. Toate demonstrând că aceia care se citează unii pe alții ca „scriitori” sunt mai degrabă niște „scribi” nevolnici fiindcă nu-i interesează altceva decât aplauzele zilei de astăzi și „clasamentele” inventate de prieteni ai lor și de coteria care, lansându-i dubios în spațiul public, a săvârșit, cum spunea în jurul anului 2000 excepționalul poet Gheorghe Azap (1939-2014), „un mare păcat național”. Până la această carte, poezia lui Nicolae Irimia, conturând longevitatea creației sale literare, a fost bine primită iar autorul ei reprezintă în evoluțiile genului din provincia banatică liricul cu relevanță vămuindu-și axiologic creația între atitudinea unei clasicități târzii și gesticulația neomodernistă care l-au legat strâns de vitalitatea artistică a propriului contingent.

Poemele cărții de față sunt congenere, desigur, cu acelea din volumele anterioare doar că autorul lor nu și-a mai oferit sieși dar nici lectorilor săi, din riscul rutinei aplatizante, scadența unor abordări efectuate în propriu-i stil, fiindcă în Banatul Montan există de multă vreme un *stil Nicolae Irimia*, de astă-dată eul auctorial explorând starea jalnică în care se află mentalul individual și mentalul colectiv în biata noastră țară. Șederea fertilă a spiritului nu mai este validată în sufrageria triumfurilor tradiției ci în debaraua dezordinii sociale și economice care a cuprins într-un somn greu întreagă suflarea. E vorba de un alt peisaj, nu geopolitic, eventual geo-spiritual, ieri și azi într-un cuplaj devălmaș-strategic, sarcasm al de-mitizării optzeciste, evaziune direcționată în imaginarul liric prin tacticile hibride ale autorului care a învățat în atâtea decenii care este rostul adevărat al literaturii, al creației literare: „*Trăim sub semnul poveștii/Altfel n-am mai ști/Care e deosebirea dintre noapte/Și zi./Totul între noi e o eternă poveste/Spusă din gură în gură.../Suntem pururi nefericiți/Pentru că lumea de-acum/Nu mai seamănă cu lumea/De dinainte./Și uite-așa./Fără să prinzi de veste./S-așterne tăcerea ca o/Zăpadă cuminte/Peste cuvintele din poveste.*” (*Ieșirea din poveste*, p. 28).

Platforma emoțională inspiratoare e aceeași, cenzura interioară există și încă funcționează foarte bine, numai că poetul nostru vrea acum să subjuge melancoliei *totalitare* până și derizoriul, cenușa banalului evocând un tragism fără ieșire („*Să vorbim și despre frunză și despre iarba ce/nu a avut șansa să devină frunză și despre florile/câmpului și de faptul că noi, oamenii, nu învățăm/nimic nici de la iarba și nici de la frunză...*”), universul solarian ori cel al visului nemaidefinind polivalențe metaforice și nici memoria afectivă. Eul e unul vulnerat, nu-și mai regăsește solul ficțional, vectorul destinal nu mai e ființa ce-și exhibă trăirile, zbuciumul căutărilor pare a fi savoarea arhaică, mirajul recuperabil. Intimizând confruntările antinomice, ziua de ieri avea ca replică fuga de singurătatea omului în univers („*Mugure de lume, mugure de moarte/Muma nu mai poate cântecul să-și poarte/Zorior de ziuă, zorior de stea/Curge lumea, mumă, prin vederea mea!*”), nici unul din poemele cărții nu e lipsit de încărcătură simbolică. Trecut prin prosodii modern/postmoderne mesajul strecoară flash-uri de memorie impulsivă, mimând un decadentism sterp, simbioza mesaj-stil-reprezentare ivinduse ca un sufketească. Sugestia ar fi că scriitura modern/modernistă, cu toate modele ei de astăzi, e una labirintică, nu una decisă în autoscopiile propriilor reverberări ale unui eu derutat de atâtea exclusivisme din realitatea contemporană („*Doamne, Doamne,/De ce ne-ai blestemat să ne căutăm/Pâinea cu primejdia vieților noastre?*”), societatea postdecembristă tentaculară obliterând observația realistă. Poetul e un virtuoz al compoziționalului, exercițiile sale meditative *combat* unele cu alte, dureroase fiind, însă, rănilile memoriei („*Mânecam și ne cuminecam/Să nu ne vadă ielele/Într-o zi de-april/Tu copilă, eu copil/Și lăcrăma muma/Din pridvorul dorului/La poarta izvorului.../Apă vie, apă fecioară,/Dacă tot ne-am iubit naște-mă tu/A doua oară!...*”), devotamentul pentru poezia Lumii fiind dus până la jertfă. Magia excesivă a cuvântului dă sens deducțiunilor simbolisticii, senzorii inefabilului funcționează în răspăr, fragilul transcendent împlinește extrasenzorialul de-substanțierii cutumiare („*Acum/Tu plângi și tresari/Că nu mai cresc,/De sub pământ, înspre/Raiul ceresc...*”), poezia „sărită de pe fix” devansează transfigurările. Un fel de adorație imnică pare să ne readucă în preajma poeziei filocalice dar altul este *cupio dissolvi* al

anticului târziu Origenus: „Într-o bună zi, în lume/O femeie pierdută și frumoasă/M-a întrebat/Dacă am auzit de Iisus Hristos/Și eu am privit-o cu ochiul trist/Și foarte însingurat,/Ca pe o stea/Și i-am spus:/Du-te și umblă desculță/Prin iarba pământului/Prin roua lui jalnică,/Și naște-mă a doua oară/Ca să-ți răspundă muma mkea!//Într-o bună zi,/A venit iarba la mine acasă,/De dincolo de ea./Și ne-am așezat pe altă iarbă/La masă./Ca și cum am fi fost la început./Și copil fiind și tânăr și bătrân/Am întrebat-o în limba lui/Eminescu,/Dacă l-a iubit vreodată pe Dumnezeu./Și iarba a tăcut/Și de-atunci continuă să crească,/Pe creștetul meu.” (*Copil fiind...*, p. 22-23).

În acest volum al său poetul este un thaumaturg al metaforelor inedite, el vrea să vindece rănilile nepăsărilor noastre, el ne este mărturisitorul frisonului miracolului divin. În vasta feerie înduhovnicită, antropomorfismul mito-*poietic* înfățișează la masa de rai a darurilor omului veșnicirea prin poezie.

de mirean s-a numit Dionis și a viețuit între alți oameni, într-un alt timp, „patru sute de ani de aici încolo”. Printre altele, Ruben îi spune că „Viitorul și trecutul sunt în noi ca pădurea într-un sămbure de ghindă” și că „Toate căile care duc la Dumnezeu sunt drepte... Și toate căile duc la Dumnezeu. Dumnezeu este totul. Participând neîmpărțit, prin puterea formelor la ființa divină, te faci aidoma ei...”.

Dan se întoarce pe ulițele Sucevei până la porțile cetății-mănăstire. Este ora liturghiei. El îi mărturisește prietenului său, Modest, că a viețuit „în viitor” cu peste patru sute de ani, că fusese mirean și se numea Dionis și că este la „o răspântie a vieții”; îi spune starețului că „a sorbit din potirul cunoștinței și că se află la o răscruce”. Starețul îl sfătuiește să nu se îndoiască, fiindcă el a fost ales să fie „Sabia Credinței și Flamura Domnului”; pentru asta, trebuie să apere pe Domnul cu armele vrăjmașilor săi și să nu să lase învins de marea amăgire a învățăturii lor, să înfrunte ispitele și să se supună încercărilor. „Fii tare, nu te îndoi” încheie prelatul. „Sufletul tău are nevoie de liniște. Cugetă la lucrările Domnului. Nu părăsi chilia ta. Ține trei zile post, fă rugăciuni neîntrerupte. Și te vei vindeca. Sufletul tău va fi cuprins iarăși de fiorul binecuvântat al credinței” îl asigură el. Dan se roagă Fecioarei să nu-l îndeapărteze „de cărările drepte”. Îl obsedează cuvintele Mariei: „Tu, tu, de-a pururi...”. Peste fața Prea-Curatei din icoană se așterne fața Mariei. În mintea sa, Dan este convins că sufletul lui și al ei „sunt sortite împreună de la începuturile lumii”. Modest îi spune că s-ar putea ca Maria să fie „o unealtă a puterii vrăjmașe”, „o poartă a amăgirii”. Dan recunoaște că nu-și poate împlini postul și rugăciunea, dacă n-o vede.

Fiind la grea cumpănă, îl roagă pe Modest să-l ajute, s-o caute pe Maria și să-i spună să-l aștepte la Ruginoasa la locul știut. Modest ajunge la castelul Mariei, unde îl vede

pe spătarul Miron Boldur, logodnicul Mariei, în timp ce-i închina acesteia rodul vânătoarei sale, „cele mai mândre trofee ale pădurii”. Procesiunea este primită de Tudor Logofătul, tatăl Mariei. Aceasta plânge când vede atâtea „sânge nevinovat” și-i spune lui Miron că „Sufletul ei nu-l va putea robi” și pleacă. Zamfir, copilul-de-casă, o urmărește și vrea s-o siluiască. Călugărul Modest ajunge la cetate și o întâlnește pe Maria căreia îi spune ce a discutat cu Dan. Zamfir, care ascultase convorbirea celor doi, îi părăște lui Miron. Dan este prins și dus în fața lui Miron, dar acesta reușește să scape. Se întâlnește cu Maria, urmărit de Miron. Cei doi îndrăgostiți, Dan și Maria, discută din nou despre plecarea „într-un alt univers”. Ei se despart, Dan este rănit la un genunchi de o săgeată a urmăritorilor, dar ajunge la Ruben, căruia îi mărturisește că „a călcat legile Bisericii” și că vrea să-i dea „cheia spațiilor nesfârșite”. Ruben îl pune să răsfoiască din nou cartea magică, iar tânărul simte că sufletul i se desprinde de trup și devine două entități: Dan-Sufletul și Dan-Umbra. Dan pleacă, ducând cu el cartea lui Ruben. În lipsa lui Dan, Ruben se metamorfozează în Diavol, se bucură că „Sufletul lui Dan e pierdut” și că „Din încercarea asta nu mai scapă”. Dan-Sufletul și Dan-Umbra se despart. Unul din ei ajunge în chilia Mariei și-i spune că vrea s-o ducă „într-o altă regiune a spațiilor, în cea mai frumoasă dintre stelele nopții”. Amândoi vor pleca înlănțuiți pe cer spre un tărâm de vis. Dan crede că a devenit Atotputernicul. În clipa aceea, totul se destramă, iar Dan se desparte de Maria. În următoarea scenă, Dan, sub chipul lui Dionis, se află „în cămara acestuia din romanticul Iași”. În conacul de vizavi, o vede pe Maria la brațul lui Zamfir, copilul-de-casă din castelul de odinioară. Cei doi par fericiți, Dionis pleacă „cu ochii pierduți” și „rătăcește pe străzi”. La o fierărie, îl întâlnește pe Miron și, fără să-și dea seama ce face, îl ucide. În scena finală, apar Maria și Zamfir, „fericiți și solemn”, sărutându-se „prelung”.

Dan Botta s-a stins în plină vigoare creativă, dar a lăsat în urma sa o operă care merită a fi cunoscută.

Ioana Bălan și Cristiana Sigmirean, Locul I la Lirismograf

Odată cu finalul anului școlar, Palatul Copiilor din Bistrița se bucură de o nouă reușită frumoasă: o prezență remarcabilă la Concursul de creație literară „Lirismograf”, organizat la Sibiu de Casa de Cultură a Studenților. Competiția, dedicată tinerilor între 16 și 35 de ani, cuprinde secțiuni de poezie, proză și dramaturgie, iar cele mai bune lucrări sunt publicate anual în antologia „Conexiuni”.

Eveniment editorial

Echipa de la Sibiu le-a primit cu brațele deschise pe premiantele bistrițene, oferindu-le o atmosferă caldă, colegială. A fost organizată o expoziție a volumelor din anii anteriori ai colecției „Conexiuni”, iar momentul premierii a fost completat de o lectură publică din propriile creații publicate. Evenimentul s-a încheiat cu un tur ghidat al Casei de Cultură a Studenților din Sibiu, susținut de însăși directoarea acestei instituții: Liliana Popescu.

La secțiunea poezie (categoria 16-20 ani), premiul I a fost obținut de Ioana Nectaria Bălan, elevă la Colegiul Național „Liviu Rebreanu”, Bistrița și de Cristiana Alexandra Sigmirean, de la Colegiul Național „Andrei Mureșanu”, Bistrița; pe locul al II-lea s-a clasat Amalia Elisabeta Levey, elevă la CNAM, elevele fiind și membre în grupa de performanță a Palatului Copiilor Bistrița.

În această ediție a antologiei „Conexiuni” au fost publicate și alte voci bistrițene sensibile și talentate: Ana Ciobanu (CNAM), Noemi Claudia Sabo (Liceul Creștin Logos, Bistrița) Paul Pavelea (CNLR), la secțiunea poezie, alături de Patricia Bozbici (Liceul Creștin Logos, Bistrița), și tânăra Oana Vrînceanu, apreciate la secțiunea proză, și acești tineri bistrițeni promițători frecventând (cel puțin în anii de liceu) cu succes cercul literar de la Palat.

Această participare nu înseamnă doar diplome și aplauze – ci pași siguri într-un drum artistic bazat pe muncă și dăruire. Despre aceste tinere talente literare sigur vom mai auzi.

IOAN BRENDEA - IOAN POP - CRISTIAN CHIRIAC - GEORGE MARINESCU - RADU ZĂGREANU - EUGEN DESBORDS - ETIENNE DESBORDS - GRIGORE POP
ELISABETA COVACI - IULIU COVACI - ANDRÁS KESZTHELYI - TRAIAN NUȘFELEAN - NICOLAE ZĂPĂRȚAN - ECATERINA MARICA - GEORGETA ZUGRAV - FLAVIU DRUȚĂ
MARIUS HOREA BĂLAN - LUCA ROIBAN - SORIN FELDIRHAN - LIVIU PETRU ZĂPĂRȚAN - EMANUELA GĂUREAN - MANUELA GĂUREAN - BONDANE SAVU

ISTORIA POVEȘTITĂ A UNEI COMUNITĂȚI DIN TRANSILVANIA

ȘIEU ODORHEI
(film documentar)

Film bazat pe

MONOGRAFIA ISTORICĂ A COMUNEI ȘIEU ODORHEI
JUDEȚUL BISTRIȚA NĂSĂUD 1978 de Ioan POP
ONOMASTICA COMUNEI ȘIEU ODORHEI de Florentina FIȘCUTEAN
MONOGRAFIA COMUNEI ȘIEU ODORHEI JUDEȚUL BISTRIȚA NĂSĂUD 1968
Relatăriile locuitorilor

Un film de Paul IONELE
Georgeta IONELE

O PRODUȚIE PAGE ONE

Seren Altintop

Cu poezia în portbagaj

Seren Altintop s-a născut în 6 iunie 2001, în Bistrița. Este studentă la Facultatea de Administrarea Afacerilor în Servicii de Ospitalitate, în cadrul Universității Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca. A absolvit Colegiul Național „Andrei Mureșanu”, Bistrița, fiind membră a cercului literar de la Palatul Copiilor Bistrița. În perioada liceului, a obținut numeroase premii la concursurile de profil, dintre care menționăm doar Premiul I la Concursul de Literatură „Doru Pruteanu”, Premiul I la Concursul Național „Tinere Condeie”, faza județeană (2019), Premiul I la Concursul Național „Ocroțiți de Eminescu”, (2020). A publicat poezie în Revista Vatra veche nr. 9/ 2019, în Revista Mișcarea Literară nr. 2/ 2020 etc. Iar aceste realizări au fost urmate de Premiul I, de Excelență, la Concursul „Talente împlinite” (Colegiul Național de Muzică „George Enescu”, București, 2023). Fire pasională, fin psiholog, bună vorbitoare, Seren e o ființă carismatică. Jumătate turcoaică, jumătate româncă, în sufletul ei se caută echilibrul de sânge, de limbă, de emoții. Creativă, altruistă, în colegiul unde învață, îndruma literar elevi, dintre care s-a remarcat și poetul Andrei Bontaș. Voluntară, dăruită pentru ceea ce face, luându-și viața în mâini, sperăm să îți găsească și răgaz pentru poezia sa. O urmărim cu interes. (Ionela-Silvia Nușfelean)

Am plecat spre Snagov într-o dimineață de iulie, cu emoția pe bancheta din spate și Vlad la volan. Premiul al III-lea la Concursul Internațional de Creație Literară, în cadrul Festivalului de Arte/ Festival 4 Arts, ediția a VI-a, mă aștepta acolo – dar până să ajung, a trebuit să mă aștept și eu pe mine.

Ani de zile n-am mai avut curaj să revin în lumea poeziei. De pe băncile liceului am sărit direct în viața de adult, cu ture duble, contracte de muncă și prea puține seri libere. Versurile – care odinioară îmi invadau carnetele – au început să dispară discret, ca niște prieteni care înțeleg că nu mai e loc pentru ei.

În 2023, am simțit o tresărire: Premiul I la concursul „Talente împlinite” din București. Dar atunci, parcă-mi era și mai greu să mă numesc scriitoare. Cum să spui că scrii, când ai lăsat literatura pentru programul de muncă și ți-ai pierdut vocea poetică între o pauză de masă și un autobuz întârziat?

Și totuși, la îndemnul celei care mi-a fost și îmi rămâne îndrumător literar – doamna profesoară Ionela Silvia Nușfelean – am hotărât să merg la festivitatea de premiere. N-a fost o simplă prezență. A fost o reîntoarcere. Nu la poezie, ci la mine.

Snagovul m-a primit cu o căldură pe care am simțit-o până în versuri. N-am avut jenă, dar am avut teamă. Să nu fiu doar o amintire poetică de liceu. Să nu fiu o impoastă printre oameni care au rămas aproape de cuvânt, în timp ce eu am trăit departe de el.

Și totuși... am fost acolo. Cu un text care a supraviețuit tăcerii. Cu recunoștință pentru profesorii care nu uită și pentru iubii care conduc sute de kilometri ca să ajungi tu, poate, la o formă de împăcare cu tine însăși.

Poezia se întoarce greu. Uneori vine pe trei, nu pe întâi. Dar vine.

Pe 18 iulie 2025, la Casa de Cultură „Antim Ivireanu” din Snagov, a avut loc Ceremonia de Premiere a Concursului Internațional de Creație Literară, în cadrul Festivalului Internațional de Arte – Festival 4 Arts, Snagov, ediția a VI-a. Aproximativ 400 de participanți din țară și din diaspora au înscris texte în limba română, engleză și franceză, în patru secțiuni: poezie, poezie pentru copii, proză scurtă și povești pentru copii.

Evenimentul a fost organizat de Best Bridge Services, în parteneriat cu Primăria Comunei Snagov, Consiliul Județean Ilfov, instituții de învățământ și centre culturale locale. Juriul, condus de scriitorul Florin Dochia, alături de criticul literar Raluca Faraon și scriitoarea Maria-Gabriela Dobrescu, a evaluat lucrările fără tematică impusă, punând accent pe autenticitate, expresivitate și valoare literară.

Iar acest lucru s-a simțit cu adevărat la premiere: pe rând, au urcat pe scenă o adolescentă timidă dar fermă în versuri, un autor religios, un scriitor cu tematică patriotică și mulți alți oameni atât de diferiți ca stil și viziune. A fost clar: premiile au fost oferite după merit, nu după tema abordată. Toți am fost evaluați drept indivizi cu texte personale și voci autentice – un lucru profund respectuos pentru actul de creație.

Ceremonia a inclus și un moment de lectură publică, iar fiecare laureat a fost încurajat să citească un fragment din lucrarea premiată, să transmită un mesaj sau să se prezinte, firească, în fața publicului. Mulți părinți și-au arătat susținerea prin prezența lor în sală, alături de fiii promițători. Atmosfera a fost caldă, fără pretenții, dar plină de emoție și respect pentru scriitori.

Festivalul s-a desfășurat în perioada 14–26 iulie 2025, oferind o paletă bogată de masterclass-uri interdisciplinare: operă, arte vizuale, orgă, contrabas, și, nu în ultimul rând, Scriere Creativă. Coordonat de scriitorul Florin Dochia, atelierul literar a devenit un spațiu în care tinerii creatori și-au regăsit curajul, ritmul și încrederea. A fost mai mult decât un atelier – a fost o rampă de lansare artistică și umană. Mi-aș fi dorit să particip dacă timpul ar fi fost îndeajuns pentru toate provocările pe care literatura mi le-a ridicat la fileu în ultima perioadă. Prezența mea la eveniment a fost o decizie de ultim moment. Deși am anunțat participarea cu întârziere, managera de proiect, Anca Poștea, s-a asigurat cu profesionalism și căldură că voi ajunge la timp, că voi avea cazare, diploma tipărită, loc în sală și sentimentul sincer că sunt binevenită.

Cazarea comună cu alți laureați și tineri muzicieni a completat experiența: am cunoscut oameni frumoși, talentați și pasionați, cu care am stat la povești, am împărțit masa de seară și am simțit din nou ce înseamnă comunitatea artistică trăită, nu doar premiată.

M-am întors acasă cu Premiul al III-lea și cu certitudinea că, deși m-am îndepărtat ani buni de poezie, poezia nu s-a îndepărtat niciodată de mine. La Snagov, am simțit că literatura încă are loc, voce și viitor – și că nu există moment „prea târziu” pentru a te întoarce la ceea ce iubești.

Univers neîmplinit

Ultimul strop
din rezerva de romantism
sper să curgă
spre căile
Divinității

Tunete de speranță
surzesc percepția
cea de zi cu zi

Te mai agață
doar un nod
în stomac
de dragostea timpurie –
dar de murit, e moartă.

Îngrop în rugăciune
în șoapte
în renunțare
flamele aprinse de altădată
și din Înaltul Far
cu lumini de veghe stinse – mă arunc –
... până-n străfundul Lumii.

Să se încheie
o dată și pentru totdeauna
pecetluita-mi soartă,
cea de prunc.

M-arunc? M-arunc.
Blestemată nechemare
fără iubirea cea de toate zilele
Blestemată cunoașterea și libertatea și
gândirea
fără de bunătate

Să se încheie
o dată și pentru totdeauna
pecetluita-mi soartă,
cea de prunc.

M-arunc? M-arunc.
și să mor din mine însumi,
fie de cu Voința Ta,

am să iau naștere
– încă o dată.

Catalogul Meșterilor Popolari din județul Bistrița-Năsăud. Mărturii de cultură tradițională

Catalogul Meșterilor Popolari din județul Bistrița-Năsăud. Mărturii de cultură tradițională, Vol. I, Editura Școala Ardeleană, coordonator Emilia Bumb-Ometiță. Proiect cultural realizat de Serviciul Conservare, Cercetare, Protejarea și Promovarea Culturii Tradiționale, Literatură, Muzică Clasică, Teatru, Multimedia din cadrul Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud. Cuvânt înainte de Alexandru Pugna, manager CJC BN. Notă asupra ediției de Prof. Emilia Bumb-Ometiță. Studiu introductiv de CS III dr. Patricia-Smaranda Mureșan.

Alexandru Pugna: În Ținutul Bistriței și al Năsăudului se păstrează, din fericire, până în prezent, valoroase bogății de tradiții și obiceiuri, care atestă continuitatea și perenitatea neamului. Meșteșugurile transmise în această regiune reflectă istoria și impresionanta moștenire culturală a locului, fiind perpetuate din generație în generație, șlefuite și îmbogățite de-a lungul timpului de oamenii de aici. Creațiile meșterilor populari contemporani continuă tradiția înaintașilor, constituind o veritabilă punte între trecut și viitor în acest „limpede loc”, așa cum l-ar numi Grigore Vieru sau Cleopatra Lorințiu.

Aceste vechi obiceiuri tradiționale și meșteșuguri, transmise din generație în generație și asigurând buna rânduială în sânul comunității, erau strict respectate și perpetuate cu mare responsabilitate.

Abandonarea formelor vechi ale meșteșugurilor și apariția inevitabilă a unor elemente de noutate au necesitat o perioadă de înțelegere și adaptare, în care tradiția a jucat un rol primordial. Ea a constituit atât punctul de plecare, cât și principala sursă de inspirație pentru meșteșugarii contemporani.

De-a lungul timpului, meșterii populari au adăugat noi elemente decorative structurilor creațiilor tradiționale, respectând însă cu strictețe vechile tipare și caracteristicile lor. Arta tradițională moștenită de la înaintași devenea, adesea, o ocupație specifică sezonului rece, mai ales pentru femeile care țeseau sau torceau. Pentru mulți meșteri populari, aceasta a reprezentat însă și sursa principală de subzistență, asigurându-le traiul zilnic pe parcursul întregului an.

În acest Catalog al Meșterilor Popolari, ne propunem să promovăm acești oameni excepționali, care mențin vie flacăra tradiției și a meșteșugurilor din județ. Lucrarea, un album în premieră pentru această regiune, reprezintă materializarea unui vis mai vechi decât al meu, momentul prezent fiind cel ales pentru publicarea sa, desi documentarea multora dintre materiale a început cu mulți ani în urmă.

Echipa care a realizat această lucrare, sub coordonarea etnologului Emilia Bumb-Ometiță, care de mult timp își dorea și ea apariția unui astfel de album, adunând de-a lungul timpului materialele documentare necesare, a considerat oportun să o îmbogățească prin includerea unor colecții muzeal-etnografice, alcătuite de personaje dedicate protejării acestui patrimoniu inestimabil, plămădit din însăși esența sufletului țăranului român. De asemenea, lucrarea amintește și de cei care au plecat pe drumul veșniciei, lăsând în urmă amintirea unor meșteri populari deveniți repere ale Ținutului Bistriței și Năsăudului.

Emilia Bumb-Ometiță: Județul Bistrița-Năsăud este depozitarul unui remarcabil tezaur de valori ale culturii populare, zămislite prin munca și măiestria țăranilor - autentici păstrători ai tradițiilor noastre.

Ideea realizării unui catalog al meșterilor populari a apărut încă din anul 1998, când la Centrul Creației Populare BN s-a inițiat un proiect de cercetare ce urmărea inventarierea meșterilor populari din județul Bistrița-Năsăud, moment în care s-a constituit un Dosar al meșteșugurilor tradiționale, ce cuprindea fișe de meșteșuguri și fotografii ilustrative. Acesta era primul meu an de activitate în cadrul prestigioasei instituții județene de cultură, iar împreună cu colega mea, artista Valeria Peter Predescu, și alături de colegii de atunci, am început a cerceta și inventaria creatorii populari autentici și reprezentativi din satele județului nostru. Astfel, a început să prindă viață un amplu demers cultural, iar cu trecerea anilor s-au adăugat noi și însemnate materiale documentare despre acest domeniu, despre cei care practică meșteșugurile populare românești și le păstrează în chip autentic în vatra satului, dând dovadă de aleasă măiestrie, dăruire și respect față de străbunii lor.

Fiecare cercetare în teren a condus la descoperirea unor creatori populari de o extraordinară valoare, oameni care au deprins tainele meșteșugurilor din familie sau de la consătenii lor înzestrați cu talent creator în diferite domenii de activitate, fiind cu toții autentici păstrători ai valorilor noastre naționale, conștienți de rolul important pe care îl dețin în transmiterea acestora către generațiile viitoare.

„Catalogul Meșterilor Popolari din județul Bistrița-Năsăud. Mărturii de cultură tradițională”, volumul I, este un proiect editorial realizat de Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, prin Serviciul Conservare, Cercetare, Protejarea și Promovarea Culturii Tradiționale, Literatură, Muzică Clasică, Teatru, Multimedia, și are menirea de a susține și de a promova meșterii populari din județul nostru. Scopul continuu al acestui demers de cercetare a fost de a-i motiva și de a-i determina pe meșterii populari din județul Bistrița-Năsăud să lupte în continuare pentru conservarea și promovarea meșteșugurilor tradiționale românești în plan național și internațional.

Acest proiect cultural se înscrie în seria acțiunilor desfășurate de instituția noastră pentru salvagardarea meșteșugurilor tradiționale specifice fiecărei zone etnografice a județului Bistrița-Năsăud, iar dintre acestea amintim: țesutul, cusutul, pielăria, cojocăria, broderia, confecționarea costumelor populare, a pălăriilor și a roatelor de păun, a curelelor late, a podoabelor, olăritul, dogăritul, sculptura în lemn și piatră, împletiturile din nuiile și papură, confecționarea instrumentelor muzicale din lemn și ceramică, pietrăritul, fierăritul ș.a.

Patricia-Smaranda Mureșan: Meșteșugurile tradiționale pot fi mai simple sau mai complexe, însă, indiferent de specific, oamenii investesc adesea timp și efort pentru a produce obiecte care să fie plăcute ochiului, dincolo de ceea ce este necesar pentru funcționalitatea creației lor.

În ceea ce privește diferența dintre meșteșug și artizanat, membrii ambelor categorii produc obiecte cu mâinile lor, aceștia căutând să creeze produse cu valoare artistică și utilitară, deopotrivă. Cu toate acestea, artizanii tind să lucreze la proiecte aparte, concepute pentru un aspect estetic, deși adeseori produsele realizate de ei sunt de serie, care nu au specific zonal și care uniformizează motivele tradiționale, în timp ce meșterii populari stăpânesc crearea de articole funcționale specifice unui anumit spațiu geografic.

În acest sens, demersul de față, „Catalogul Meșterilor Popolari din județul Bistrița-Năsăud. Mărturii de cultură tradițională”, Volumul I, vine să prezinte rezultatele unui amplu proiect cultural, care a cuprins atât cercetare de teren, cât și studiul literaturii de specialitate și care a scos la lumină frumoase elemente de patrimoniu cultural imaterial din arealul etnografic vizat.

Cercetarea care a dus la constituirea acestui catalog-album cu meșterii populari este aplicată, fiind un studiu realizat preponderant „la firul ierbii”, care vine cu o soluție concretă de punere în valoare a cunoștințelor, competențelor, talentului, muncii și implicării sufletești ale meșterilor populari din județul nostru, cu toții mănâți de un crez comun, acela de a realiza obiecte cât mai frumoase, dar și cât mai practice.

Uitându-te la ei, dar și la creațiile lor, observi că aceștia au o lumină aparte în ochi atunci când îți vorbesc despre munca lor, trăind efectiv prin ea, contopindu-se cu meșteșugul, valoarea creației lor fiind strâns legată, totodată, și de o adâncă formă de spiritualitate.

Așadar, efortul colectiv care a dus la realizarea acestui material cultural-educativ este un important demers de conștientizare de către comunitățile locale a valorilor acestor activități meșteșugărești, iar greutatea pe care o au cuvintele cercetătorilor din cadrul instituției realizatoare – Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud – transformă această publicație într-o adevărată strategie de salvagardare a patrimoniului cultural imaterial local.

Pe de altă parte, „Catalogul Meșterilor Popolari din județul Bistrița-Năsăud” este un proces de inventariere, cu ajutorul comunităților locale, a meșteșugurilor tradiționale reprezentative pentru arealul etnografic studiat, dovedindu-se cu prisosință faptul că cercetătorii au un aliat de încredere, în demersul lor de cercetare, în persoana membrilor acestor comunități.

Deși este cunoscut ca un domeniu deficitar, fără legi precise și fără o reglementare clară, prin intermediul acestei inițiative am reușit să luăm pulsul satelor noastre tradiționale și am putut descoperi și analiza meșteșugurile specifice, aflând totodată și istoria lor, întrețesută cu povestea meșterilor făuritori de obiecte de patrimoniu.

Lansarea a avut loc la Sediul Centrului Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud.

Redacția

*** Se distribuie gratuit împreună cu ziarul Răsunetul *** Marcă înregistrată ***

ISSN 2784 – 0034 ISSN-L 2784 – 0034

Director: Menuț Maximilian; **Redactor șef:** Olimpiu Nușfelean; **Editor coordonator:** Gabriela Ciomei; **Redactori:** Elena M. Cîmpan, Icu Crăciun;

Prezentare grafică: Maxim Dumitraș; **Tehnoredactare:** Claudiu Moldoveanu; **Web:** Grigore Cotul, **site:** assbn.ro

Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud: Irina Petraș - președinte de onoare, Menuț Maximilian – președinte,

Icu Crăciun, Vasile George Dăncu, Virgil Rațiu – vicepreședinți;

Adresa: str. Petre Ispirescu, nr.14C, Bistrița - jud. Bistrița-Năsăud; email: rasunetul@rasunetul.ro, menutmaximilian@yahoo.com.

Apărut cu sprijinul

SANOVIL